

YLEISKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET

ALUEIDEN PÄÄKÄYTTÖTARKOITUKSET

A

Uusi asuntoalue.

Alue varataan talotyyppijakaumaltaan monipuoliseksi asuntoalueeksi. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

AK

Kerrostalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

AK

Uusi kerrostalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

AP

Pientalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

AP

Uusi pientalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

AP-1

Uusi pientalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa. Ennen alueen toteuttamista on oltava ratkaisu Kajaaninjoen ylittävän liikenteen turvallisesta järjestämisestä.

AP-2

Uusi pientalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille, mikäli asemakaavoituksen yhteydessä voidaan riittävin selvityksin osoittaa, että alueen lähellä sijaitsevien teollisuuslaitosten aiheuttaman yö- ja päivämellun ohjearvot eivät ylitä. Asemakaavoituksen yhteydessä on huomioitava läheisten teollisuuslaitosten mahdollisen suuronnettomuusriskin vaatimat suojaetäisyydet. Asemakaavaa laadittaessa tulee pyytää pelastusviranomaisen ja Tukes:n lausunto.

Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa. Ennen alueen toteuttamista on oltava ratkaisu Kajaaninjoen ylittävän liikenteen turvallisesta järjestämisestä.

AP-3

Uusi pientalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille, mikäli asemakaavoituksen yhteydessä voidaan riittävin selvityksin osoittaa, että alueen lähellä sijaitsevien teollisuuslaitosten aiheuttaman yö- ja päivämellun ohjearvot eivät ylitä. Asemakaavoituksen yhteydessä on huomioitava läheisten teollisuuslaitosten mahdollisen suuronnettomuusriskin vaatimat suojaetäisyydet. Asemakaavaa laadittaessa tulee pyytää pelastusviranomaisen ja Tukes:n lausunto.

Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

AP/res

Mahdollinen uusi pientalovaltainen asuntoalue.

Alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriötä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa.

Alue on tarkoitettu käyttöön otettavaksi tarvittaessa, kun muut pientalovaltaiset asuntoalueet on rakennettu.

C

Keskustatoimintojen alue.

Alue varataan maakuntakeskus Kajaanin keskustatoiminnoille, kuten kaupalle, julkisille ja yksityisille palveluille, hallinnolle ja keskusta-alueen soveltuvalle asumiselle ja ympäristöhäiriötä aiheuttamattomille työpaikkatoiminnoille.

Alueelle saa sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä.

KM/c

Keskustan kaupallisten palvelujen alue.

Alue varataan seudullisesti merkittävälle vähittäiskaupan suuryksiköille sekä muille pääkäyttötarkoitukseen liittyville toiminnoille. *Alue on osoitettu maakuntakaavassa keskustatoimintojen alueeksi (C). Vähittäiskaupan suuryksikön enimmäiskerrosalaa ei rajoiteta maakuntakaavalla.*

KM/tiva

Kaupallisten palvelujen alue.

Alue varataan seudullisesti merkittävälle vähittäiskaupan tilaa vaativalle suuryksikölle tai myymäläkeskittymälle sekä muille pääkäyttötarkoitukseen liittyville toiminnoille.

Alueelle saa sijoittaa sellaisia tilaa vaativan erikoistavarakaupan suuryksiköitä, jotka kaupan laatu huomioon ottaen voivat perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle. Alueelle saa sijoittaa korkeintaan 1 500 k-m² päivittäistavarakauppaa. Alueelle sijoittuvien vähittäiskaupan yksiköiden yhteenlaskettu kerrosala saa olla Kauppapuiston alueelle enintään 40 000.

P

Palvelujen, hallinnon ja kaupan alue.

Alue varataan pääasiassa yksityisille ja julkisille palveluille, vähittäiskaupalle, toimistoille, työpaikoille ja hallinnolle.

P

Uusi palvelujen, hallinnon ja kaupan alue.

Alue varataan pääasiassa yksityisille ja julkisille palveluille, vähittäiskaupalle, toimistoille, työpaikoille ja hallinnolle.

P-1

Palvelujen, hallinnon ja kaupan alue.

Alue varataan pääasiassa yksityisille ja julkisille palveluille, vähittäiskaupalle, toimistoille, työpaikoille ja hallinnolle.

Alueelle saa sijoittaa sellaisia tilaa vaativan erikoistavarakaupan suuryksiköitä (enintään 10 000 k-m²), jotka kaupan laatu huomioon ottaen voivat perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle. Kaupan yksiköissä saa päivittäistavaraa olla korkeintaan 100 m² suuruisella alalla.

P-1

Uusi palvelujen, hallinnon ja kaupan alue.

Alue varataan pääasiassa yksityisille ja julkisille palveluille, vähittäiskaupalle, toimistoille, työpaikoille ja hallinnolle.

Alueelle saa sijoittaa sellaisia tilaa vaativan erikoistavarakaupan suuryksiköitä (enintään 10 000 k-m²), jotka kaupan laatu huomioon ottaen voivat perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle. Kaupan yksiköissä saa päivittäistavaraa olla korkeintaan 100 m² suuruisella alalla.

P/res

Mahdollinen uusi palvelujen, hallinnon ja kaupan alue.

Alue varataan pääasiassa yksityisille ja julkisille palveluille, vähittäiskaupalle, toimistoille, työpaikoille ja hallinnolle.

Alue on tarkoitettu käyttöön otettavaksi tarvittaessa, kun muut palvelujen, hallinnon ja kaupan alueet on rakennettu.

PU

Julkisten ja yksityisten urheilu- ja virkistyskeskusten alue.

Alue varataan pääasiassa urheilu- ja virkistyskeskuksia varten. Alueelle saa lisäksi sijoittaa vähäisessä määrin urheilu- ja virkistyskeskuksiin soveltuvia palveluja ja työpaikkatoimintoja.

PY

Julkisten palvelujen ja hallinnon alue.

Alue varataan pääasiassa julkisia palveluja varten. Alueelle saa lisäksi sijoittaa palvelujen yhteyteen soveltuvia työpaikkatoimintoja ja asumista.

TP

Työpaikka-alue.

Alue varataan monipuolisille työpaikkatoiminnoille, kuten palveluille, hallinnolle ja sellaiselle teollisuustuotannolle, josta ei aiheudu ympäristölle merkittävää melua, ilman pilaantumista tai muuta haittaa.

TP-1

Työpaikka-alue.

Alue varataan monipuolisille työpaikkatoiminnoille, kuten palveluille, hallinnolle ja sellaiselle teollisuustuotannolle, josta ei aiheudu ympäristölle merkittävää melua, ilman pilaantumista tai muuta haittaa.

Alueelle saa sijoittaa sellaisia tilaa vaativan erikoistavarakaupan suuryksiköitä (enintään 10 000 k-m²), jotka kaupan laatu huomioon ottaen voivat perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueen ulkopuolelle.

TP/tiva

Työpaikkatoimintojen ja kaupan alue.

Alue varataan monipuolisille työpaikkatoiminnoille, kuten palveluille, hallinnolle ja sellaiselle teollisuustuotannolle, josta ei aiheudu ympäristölle merkittävää melua, ilman pilaantumista tai muuta haittaa.

Alueelle saa sijoittaa seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan tilaa vaativan suuryksikön tai myymäläkeskittymän sekä muita pääkäyttötarkoitukseen liittyviä toimintoja. Alueelle saa sijoittaa korkeintaan 400 k-m² suuruisen päivittäistavarakaupan myymälän. Alueelle sijoittuvien vähittäiskaupan yksiköiden yhteenlaskettu kerrosala saa olla Petäisenrannan alueelle enintään 35 000 ja Timperintien alueelle 25 000.

T

Teollisuus- ja varastoalue.

Alue varataan teollisuustoiminnalle ja siihen liittyvälle varastoinnille. Lisäksi alueelle saa sijoittaa pääkäyttötarkoitusta palvelevia muita tiloja, kuten toimisto- ja terminaalitiloja.

T/res

Mahdollinen uusi teollisuus- ja varastoalue.

Alue varataan teollisuustoiminnalle ja siihen liittyvälle varastoinnille. Lisäksi alueelle saa sijoittaa pääkäyttötarkoitusta palvelevia muita tiloja, kuten toimisto- ja terminaalitiloja.

Alue on tarkoitettu käyttöön otettavaksi tarvittaessa, kun muut teollisuus- ja varastoalueet on rakennettu.

TY

Teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.

Alue varataan teollisuustoiminnalle, josta ei aiheudu ympäristöön häiritsevää melua, ilman pilaantumista tai muuta haittaa. Lisäksi alueelle saa sijoittaa pääkäyttötarkoitusta palvelevia muita tiloja, kuten toimisto- ja terminaalitiloja.

TY

Uusi teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.

Alue varataan teollisuustoiminnalle, josta ei aiheudu ympäristöön häiritsevää melua, ilman pilaantumista tai muuta haittaa. Lisäksi alueelle saa sijoittaa pääkäyttötarkoitusta palvelevia muita tiloja, kuten toimisto- ja terminaalitiloja.

TV

Varastoalue.

Alue varataan varastoinnille.

T/kem

Teollisuus- ja varastoalue, jolle voidaan sijoittaa merkittäviä, vaarallisia kemikaaleja valmistavia tai varastoivia laitoksia.

Alue varataan teollisuuslaitoksille, joita koskee Seveso III -direktiivi 2012/18/EU vaarallisten aineiden aiheuttamien suuronnettomuusriskien torjunnasta. Lisäksi alueelle saa sijoittaa yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia laitoksia kuten voimaloita ja vedenkäsittelylaitoksia.

VL	Lähivirkistysalue. Alue varataan päivittäiseen, yleiseen virkistys- ja ulkoilukäyttöön. Alueella on sallittu virkistystä ja ulkoilua palveleva vähäinen rakentaminen.
VU	Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue. Alue varataan urheilu- ja virkistyspalveluille ja erityisliikuntapaikoille. Alueella on sallittu urheilu- ja virkistyskäyttöä palveleva rakentaminen.
VU-1	Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue golf-kenttää varten. Alue varataan urheilu- ja virkistyspalveluille golf-kenttää varten. Alueella on sallittu urheilu- ja virkistyskäyttöä palveleva rakentaminen.
VR	Retkeily- ja ulkoilualue. Alue varataan päivittäiseen, yleiseen virkistys- ja ulkoilukäyttöön. Alueella on sallittu virkistys- ja ulkoilukäyttöä palveleva rakentaminen. Aluetta hoidetaan luonnonmukaisena metsäalueena. Ympäristöarvoja mahdollisesti vaarantavaan toimintaan on saatava MRL 128§:n mukainen maisematyöluupa.
LHA	Henkilöliikenteen terminaalialue.
LR	Rautatieliikenteen alue. Alueelle saa rakentaa rautatieliikennetoimintaan liittyviä rakennuksia. Lisäksi alueelle saa sijoittaa toimisto-, varasto- tai terminaalitiloja.
LS	Satama-alue. Alueelle saa rakentaa satamatoimintaan liittyviä rakennuksia.
ET	Yhdyskuntateknisen huollon alue. Alueelle saa rakentaa yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia laitoksia ja rakennelmia.
EP	Puolustusvoimien alue.
EH	Hautausmaa-alue.
EH	Uusi hautausmaa-alue.
EV	Suojaviheralue. Alueelle saa sijoittaa meluvalleja, meluaitoja ja muita rakenteita ja istutuksia, jotka suojaavat viereisiä alueita liikenteen tai muun toiminnan aiheuttamilta haitoilta.
SL	Luonnonsuojelualue. <i>Luonnonsuojelulain nojalla suojeltu alue.</i>
SM	Muinaismuistoalue. <i>Merkinnällä on osoitettu muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset.</i> Alueen tai ympäristön kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty muinaismuistolain nojalla. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.
M	Maa- ja metsätalousvaltainen alue. Alue varataan pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueelle saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia.
MA	Maisemallisesti arvokas peltoalue. Alue varataan maatalouskäyttöön. Alue on maiseman kannalta merkittävä viljelyalue tai niitty. Alueelle voidaan rakentaa vain maatalouskäyttöön tarkoitettuja rakennuksia.

MU

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta. Alue varataan maa- ja metsätalouden harjoittamiseen ja ulkoiluun.

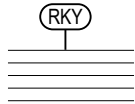
MY

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Alue varataan maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella on ympäristöarvoja, jotka tulee säilyttää.

W

Vesialue.

ALUEIDEN ERITYISOMINAISUUKSIA KUVAAVAT MERKINNÄT

Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä kohde tai alue.

Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009). Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintöarvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

Kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeä kohde tai alue.

Merkinnällä on osoitettu maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintöarvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava sen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

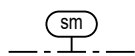
Suojelukohde.

Merkinnällä on osoitettu alueet ja rakennukset, jotka on suojeltu erityislainsäädännön nojalla. Kohteiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintöarvon turvaamista. Kohdetta koskevista toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Rakennuksia ei saa purkaa ilman lupaa.

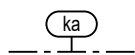
Muinaismuistokohde.

Merkinnällä on osoitettu muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset. Kohteen tai ympäristön kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty muinaismuistolain nojalla. Muinaisjäännösten laajuus tulee selvittää museoviranomaiselta. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.

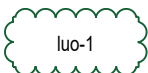
Muinaismuistoalue.

Merkinnällä on osoitettu muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset. Alueen tai ympäristön kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty muinaismuistolain nojalla. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.

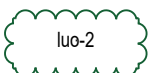
Kaupunkiarkeologinen alue.

Merkinnällä on osoitettu alue, jolta tunnetaan muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia, maanpinnan alla olevia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Aluetta koskevista suunnitelmista on tiedotettava museoviranomaista ja pyydettävä tarvittaessa lausunto.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Alueella on mahdollisia metsälain 10 §:n määrittelemiä erityisen arvokkaita elinympäristöjä tai Vesilain 2 luvun 11 §:n suojaamia pienvesiä, tai kohde sisältää osaltaan näitä luontotyypppejä tai uhanalaisen tai direktiivilajiston elinympäristöjä. Alueen käyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen, eliölajiesiintymien ja luontokohteiden säilyttämisedellytykset.

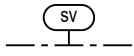
Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Alueella on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella suojeltuja liito-oravan lisääntymis- ja/tai levähdyspaikkoja. Liito-oravan elinympäristön ja liikkumisen kannalta tarpeellinen puusto tulee säilyttää.

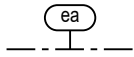
Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Alueella on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella suojeltuja liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja sekä lepakoiden levähdyspaikka. Alueen puustoa ei saa poistaa tai ryhtyä muihin ympäristöä merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ennen kuin Kruununpuodinmäen siltalinjaukseen liittyvä lupa poiketa luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisesta kiellosta on lainvoimainen.

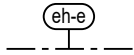
Suojavyöhyke.

110 kV:n sähkölinjan suojavyöhyke.

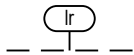

Ampumarata-alue.

Merkinnällä on osoitettu ampumarata-alue. Alueen käyttöä suunniteltaessa on huomioitava meluntorjunta, turvallisuus sekä luonto- ja ympäristöarvot.

Käytöstä poistunut pieneläinhautausmaa-alue.

Ohjeellinen raideliikenteen yhdysrata.

KOHDE- JA VIIVAMERKINNÄT

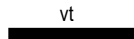
Uusi pääkatu.

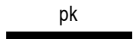
Tieliikenteen yhteystarve.

Katuyhteystarve.

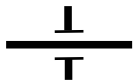
Valtatie.

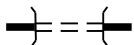
Pääkatu.

Yhdystie/kokoojakatu.

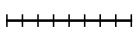
Eritasoristeys ilman liittymää.

Liikennetunneli.

Päärata ja liikennepaikka.

Yhdysrata/sivurata/kaupunkirata.

Kevyen liikenteen reitti.

Pyöräteiden pää- ja aluereittien tavoiteverkko.

Kevyen liikenteen yhteystarve.

□ □ □ □ □ □ □ Ohjeellinen moottorikelkkailureitti.

—○—○— Veneväylä.

—(Z)— Sähkölinja 110 kV.

—(Z)— Ohjeellinen sähkölinja 110 kV.

— — — — — Yleiskaava-alueen raja.

———— Alueen raja.

— — — — Ohjeellinen alueen tai osa-alueen raja.

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Kumoutuvan Kajaanin keskustaajaman osayleiskaavan 2015 alueella rakentaminen ratkaistaan suunnittelutarveratkaisuna pohjautuen Kajaanin keskustaajaman osayleiskaavan 2015 määräyksiin AT-, RA- ja M-alueen rakennuspaikkojen osalta, kunnes alue asemakaavoitetaan Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavan mukaisesti.

Kumoutuvan Nuasjärven osayleiskaavan alueella rakentaminen ratkaistaan suunnittelutarveratkaisuna pohjautuen Nuasjärven osayleiskaavan määräyksiin RA -rakennuspaikkojen osalta, kunnes alue asemakaavoitetaan Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavan mukaisesti.

Liito-oravan mahdolliset elinympäristöt ja kulkureitit tulee ottaa sekä maa- ja metsätalous-, virkistys-, suojaviher- että rakennettujen alueiden suunnittelussa ja hoidossa huomioon.

Alueen hulevedet on ensisijaisesti käsiteltävä kiinteistöllä, imeytettävä tai jos imeytys ei ole mahdollista, johdettava hidastaen mahdollisimman luonnonmukaisesti eteenpäin.

Maaperän mahdollinen pilaantuneisuus on tutkittava ja tarvittaessa puhdistettava ennen rakentamista.

Virkistysalueella taajamassa sekä liikenneväylän tai muun melulähteen tuntumaan sijoitettavan asuinrakennuksen, hoito- tai oppilaitoksen piha-alueella melutaso ei saa ylittää päiväohjearvoa 55 dB(A) eikä yöohjearvoa 45 dB(A) tai vanhoilla alueilla yöohjearvoa 50 dB(A). Asuinrakennuksen sisällä melutaso ei saa ylittää päiväohjearvoa 35 dB(A) eikä yöohjearvoa 30 dB(A). Taajaman ulkopuolisilla virkistys- ja luonnonsuojelualueilla melutaso ei saa ylittää päiväohjearvoa 45 dB(A) eikä yöohjearvoa 40 dB(A). VN päätös melutason ohjearvoista 993/1992.

Yleiskaava-alueella tulee tarkemmassa suunnittelussa huolehtia riittävästä melun- ja värinäntorjunnasta, erityisesti pääteiden ja -ratojen, ampumaratojen sekä muiden merkittävien melua tai värinää aiheuttavien kohteiden ympäristössä.

Valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita ei saa purkaa ilman lupaa. Kohteet on otettava huomioon asemakaavaa laadittaessa ja rakennuslupa-asioita käsiteltäessä ja kohteita merkittävästi muuttavista toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.

Toiminnalle ja kohteille, jotka ulottuvat yli 30 metrin korkeuteen maanpinnasta tai ylittävät esterajoituskorkeuden, on yleiskaava-alueella haettava ilmailulain 864/2014 mukainen lentoestelupa. Asemakaavaa laadittaessa on pyydettävä lausunto Finavialta, mikäli suunnitellaan korkeaa rakentamista.

Tähän yleiskaavakarttaan liittyy selostus, jossa on esitetty mm. tärkeimmät kaavan lähtökohtiin ja tavoitteisiin liittyvät tiedot, kaavaratkaisujen perustelut sekä kuvaus yleiskaavan vaikutuksista.

MERKINNÄT JA MÄÄRÄYKSET LISÄYS

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kumosi 31.1.2022 antamallaan päätöksellä Kruununpuodinmäen sillan ja sen vaatimille katuyhteyksille varatun aluevarauksen uutena pääkatuna.

KAJAANIN KESKUSTAAJAMA 2035 OSAYLEISKAAVA

KAJAANIN KAUPUNKI

YMPÄRISTÖTEKNINEN TOIMIALA

OYK 43

SÄILYTYS:

PVM

22.1.2019

25.9.2019

PIIR.N:o

2/2018

MK

1:15000

SUUNN.

AS, PV, RK

PIIRT.

RK

PIIA VÄYRYNEN
VS. KAUPUNGINARKKITEHTI

TÄMÄ YLEISKAAVAKARTTA ON KAJAANIN KAUPUNGIN VALTUUSTON KOKOUKSESSAAN 4.11.2019 PÖYTÄKIRJAN 48 §:N KOHDALLA TEKEMÄN PÄÄTÖKSEN MUKAINEN. TODISTAA KAJAANISSA

VIRAN PUOLESTA: TUIJA AARNIO, HALLINTOJOHTAJA

Pohjakartta sisältää Kajaanin kaupungin paikkatietoaineistoa ja Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 1/2019 -aineistoa. POHJAKARTAN KOORDINAATTIJÄRJESTELMÄ ETRS-GK27/N2000.

KAUPUNGINGEODEETTI

JARI SÄKKINEN

VOIMAANTULO (TÄYTÄNTÖÖNPANO) 1.4.2020 TULLUT VOIMAAN MUILTA KUIN VALITUKSENALAISILTA OSIN (KH 31.3.2020 § 57).

KAAVA ON TULLUT VOIMAAN MYÖS VALITUKSEN ALAISILTA OSILTAAN 14.12.2022, PAITSI KRUUNUNPUODINMÄEN SILLAN JA SEN VAATIMIEN KATUYHTEYKSIEN ALUEVARAUSTEN OSALTA, JOTKA POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUS KUMOSI PÄÄTÖKSELLÄÄN 31.1.2022

SÄHKÖINEN ALLEKIRJOITUS

Asiakirja Kajaanin Keskustaajama 2035, osayleiskaava on allekirjoitettu Visma X-Sign -palvelussa. Prosessin tunnus on b77a357d-3343-4817-86e6-6365b4d73162.

Allekirjoitukset

Allekirjoittaja	Aarnio Tuija Raija Kristiina
Allekirjoitusaika	02.01.2023 09:12
Allekirjoittaja	PIIA TALVIKKI VÄYRYNEN
Allekirjoitusaika	02.01.2023 09:48
Allekirjoittaja	Säkkinen Jari Juhani
Allekirjoitusaika	02.01.2023 10:23

Allekirjoitetut asiakirjat

Asiakirja	OYK43 Keskustaajama 2035.pdf (bc12ca524ed401931a7889c8fc9aad60138756b041a25a5babec3741a7dd4b8d)
-----------	--

POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Annettu julkipanon
jälkeen

Antopäivä
31.1.2022
Päätösnumero
22/0001/1
Diaarinumerot
01903/19/4102
01962/19/4102

Asia

Osayleiskaavan hyväksymistä koskevat valitukset

Valittajat

Vasemmistoliiton Kajaanin valtuustoryhmä
Vihreiden Kajaanin valtuustoryhmä
Asiamies: Ritva Mikkonen

Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry
Edustajanaan hallituksen puheenjohtaja Elsa Lankinen

Päätös, josta valitetaan

Viranomaisen ja päätöksen päivämäärä
Kajaanin kaupunginvaltuusto 4.11.2019 § 48

Valtuusto on hyväksynyt Kajaanin keskustajama 2035 osayleiskaavan.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Vasemmistoliiton Kajaanin valtuustoryhmän ja Vihreiden Kajaanin valtuustoryhmän valitus

Valtuuston osayleiskaavan hyväksymistä koskeva päätös on kumottava osayleiskaavassa uudeksi pääkaduksi osoitetun Kruununpuodinmäen siltalinjauksen ja uutta hautausmaa-aluetta koskevan aluevarauksen osalta.

Osayleiskaavaa ei olisi saanut hyväksyä Kruununpuodinmäen siltalinjauksen ja uuden hautausmaan aluevarauksen osalta ennen kuin Kruununpuodinmäen siltalinjausta koskeva luonnonsuojelulain 49 §:n mukainen poikkeamislupaa koskeva päätös on lainvoimainen. Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) hylkäsi mainittua siltalinjausta koskeneen poikkeamislupahakemuksen, koska joen ylittävälle sillalle on olemassa myös muita toteutusvaihtoehtoja. Kajaanin kaupunki on sittemmin hakenut muutosta ELY-keskuksen päätökseen, ja asian käsittely on edelleen kesken. Uudeksi

hautausmaa-alueeksi osoitetun alueen toteuttaminen estää käytännössä Kruununpuodinmäen siltalinjaukselle vaihtoehtoisen Ponttoonisillan siltalinjauksen toteuttamisen, joten asiassa on myös tämän vuoksi odotettava poikkeamislupapäätöksen lainvoimaista ratkaisemista. Uuden hautausmaan aluevaraus on tämän vuoksi poistettava osayleiskaavasta.

Osayleiskaava ei perustu Kruununpuodinmäen siltalinjauksen osalta riittäviin selvityksiin sen vaikutuksista alueen rakennettuun kulttuuriympäristöön. Kaava-asiakirjoihin liitetty Museoviraston arkeologinen inventointi koskee osayleiskaava-alueen arkeologisia löydöksiä, eikä siinä varsinaisesti oteta kantaa rakennetulle kulttuuriympäristölle siltalinjauksesta aiheutuviin vaikutuksiin. Museovirasto on todennut Kruununpuodinmäen siltalinjauksen vaarantavan alueen kulttuuriympäristön arvojen säilymisen. Myös Kainuun Museo vastustaa Kruununpuodinmäen siltalinjausta. Kruununpuodinmäen siltalinjaus on vastoin valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita turvaamaan tarkoitettua valituksenalaiseen osayleiskaavaan otettua yleiskaavamääräystä.

Kaavaratkaisusta päätettäessä olisi pitänyt ottaa huomioon siltavaihtoehtoselvitys, jonka mukaan Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdon alueella kulttuuriympäristön herkkyyks on erittäin suuri ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteet muodostavat historiallisesti kerrostuneen kokonaisuuden Kajaanin kaupungin syntyajoilta aina nykypäivään saakka. Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdossa kulttuuriympäristön arvoihin kohdistuu kokonaisuutena suuri pysyvä haitallinen vaikutus. Alue on maisemallisesti erittäin merkittävä ja herkkä muutoksille. Suunniteltu silta tuo nykyisestä poikkeavan elementin keskeiseen puisto-, ranta- ja jokimaisemaan, joten maisemaan kohdistuvat pysyvät vaikutukset on arvioitu suuriksi. Huomioon olisi lisäksi pitänyt ottaa hyväksytyn siltavaihtoehdon alueella ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet, maakunta-kaava- ja yleiskaavakohteet ja asemakaavan suojelukohteet, kuten tervakana, möljät ja sulunvartijan mökki sekä Ämmäkosken voimalaitos. Lisäksi joen pohjoispuolella siltalinjauksen vaikutusalueella sijaitsevat Karolineburgin kartano ja Pehtoorin pytinki. Ponttoonisillan vaihtoehto ei heikennä kulttuuriympäristön arvoja.

Kaava-asiakirjoihin sisältyvän havainnekuvan perusteella Kruununpuodinmäen silta sopeutuu erittäin huonosti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Osayleiskaavassa osoitettu Kruununpuodinmäen alueen halkaiseva uusi pääkatu rikkoo kirjaston vieressä sijaitsevan viheralueen ja pilaa maiseman. Uusi pääkatu jakaa kaupungin keskustan alueen kahtia ja lisää asukkaille liikenteestä johtuvia vaaratilanteita ja pakokaasupäästöjä. Siltalinjauksesta päätettäessä olisi tullut liikenteen joustavoittamisen ja turvallisuuden lisäksi ottaa esille siltavaihtoehtojen vaikutukset kulttuuriympäristöön, luontoon, matkailuun ja asumiseen.

Lisäksi valittajat ovat valituksessaan viitanneet FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n tekemässä luontoselvityksessä todettuihin Ämmäkosken-Karoliinanrinteen selvitysalueen luontoarvoihin.

Valtuuston osayleiskaavan hyväksymistä koskeva päätös on kumottava luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaisena ja asia on palautettava uudelleen valmisteltavaksi. Kruununpuodinmäen siltalinjaus on poistettava osayleiskaavasta ja siltalinjaus on siirrettävä Ponttoonisillan kautta kulkevaksi.

Osayleiskaavassa ja sen valmistelussa ei ole otettu huomioon valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (kohta 3.4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat) valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta. Osayleiskaava ei myöskään edistä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä Kruununpuodinmäen siltalinjauksen, Kaukametsän, Pyörteen, Pöllyvaaran ja Ensilän alueiden osalta. Osayleiskaava on edellä mainituilla perusteilla alueiden käytön suunnittelun tavoitteita koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:n vastainen.

Osayleiskaava-alueelle tehtyjä selvityksiä ei ole otettu huomioon valitussa kaavaratkaisussa, kun rakentamista on osoitettu kohteisiin, joilla on merkittäviä luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvoja ja joiden on todettu huomattavasti kärsivän ja heikentyvän erityisesti Kruununpuodinmäen sillan rakentamisen seurauksena. Osayleiskaavassa ei ole otettu huomioon alueen valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä, vaikka Kruununpuodinmäen silta sekä Pyörteen ja Kaukametsän uudet asuinalueet selkeästi heikentävät kulttuuriympäristön arvoa. Pyörteen tilan ympäristössä sijaitsevat pellot ja tilan alueisiin kuuluva metsä pitää säilyttää rakentamattomina. Alueen rakentamatta jättäminen mahdollistaa esimerkiksi kulttuurimatkailun kehittämisen alueelle. Metsä on liito-oravan lisääntymisaluetta ja vain liito-oravalle sopimaton nuori metsä jäisi yleiskaavan perusteella rakentamisesta vapaaksi. Osayleiskaavan vaikutuksia ei ole tältä osin kunnolla arvioitu tai vaikutuksia on ainakin vähätelty.

Liito-oravaa koskevia selvityksiä ei ole otettu osayleiskaavassa riittävästi huomioon. Osayleiskaavan toteuttamisen seurauksena lajin lisääntymispaikkoja häviää Kaukametsän, Pyörteen, Ensilän ja Pöllyvaaran itäosan alueilta. Mainituille alueille on osayleiskaavassa osoitettu niin laajamittaista rakentamista, ettei yksityiskohtaisemmassa asemakaavoituksessa voida turvata ja yhteensovittaa liito-oravan suojelua ja rakentamista. Osa Kajaaninjoen rannalla sijaitsevista liito-oravan käyttämisestä elintärkeistä metsäalueista on jo nyt rakentamisen eristämiä metsäsaarekkeita. Osayleiskaavassa osoitettu maankäyttö tulisi entisestään merkittävästi supistamaan ja pirstomaan näitä metsäalueita. Pyörteen tilan, Kaukametsän jokirannan ja Pöllyvaaran alueen rakentamisesta on luovuttava. Ensilän alueen rakentaminen on suunniteltava uudelleen ja huomioon on otettava liito-oravan tärkeät lisääntymisalueet, alueen kulttuurihistorialliset ja virkistyselliset arvot sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen.

Vuonna 2016 laaditun siltavaihtoehtoselvityksen mukaan Kruununpuodinmäen sillalla on kielteisiä vaikutuksia alueen valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Selvityksessä alueen kulttuuriympäristön herkkyys on todettu olevan erittäin suuri ja historiallisten rakenteiden arvon ja ymmärrettävyyden kärsivän uudesta siltarakenteesta huomattavasti. Lisäksi maisemaan kohdistuvat pysyvät vaikutukset on selvityksessä arvioitu suuriksi.

Museovirasto ja Kainuun museo ovat todenneet siltalinjauksen vaarantavan alueen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen. Yhdistyksen näkemyksen mukaan valittu siltalinjaus pilaa Kajaanin jokivarren valtakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman. Lisäksi kulttuurihistoriallisesti merkittävänä kohteena on Kajaanin rauniolinnan ohella pidettävä Karolineburgin kartanoa, jonka historiallista arvoa Kruununpuodinmäen silta ja siihen liittyvä uusi tieyhteys heikentäisivät merkittävästi siltaratkaisun kohdistuessa osittain kartanon puistoalueeseen. Siltalinjauksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat lisäksi muun muassa tervakanava, lussitupa, Kalkkisillan alue sekä Kruununpuodinmäen ja kaupunginkirjaston alue, joihin siltalinjauksella olisi toteutusaan kielteisiä vaikutuksia.

Kruununpuodinmäen siltalinjaus on luonnonsuojelulain 49 §:n vastainen, koska sillan toteuttaminen tulisi hävittämään tai heikentämään liito-oravan ja lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Siltalinjauksen toteuttamiseksi ei ole myönnetty luonnonsuojelulain 49 §:n mukaista poikkeamislupaa, ja asian käsittely on edelleen kesken. Alueelle osayleiskaavassa osoitettu luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo-3) ei riitä turvaamaan luontoarvoja siltalinjauksen osalta. Kaavaa ei saa laatia niin, että hävitetään tai heikennetään luonnonsuojelulain 49 §:ssä tarkoitettujen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Siltalinjauksen vaikutukset alueen luontoarvoihin on linnustoa lukuun ottamatta arvioitu puutteellisesti vain keskisuuriksi, vaikka Karoliinanrinteen alueella siltalinjaus heikentää lajien lisääntymisaluetta ja vaarantaa järeän puuston vuoksi kaupunkikuvallista vaikutusta omaavan arvokkaan lehdon. Luontoselvityksessä lehtokuvio on suositeltu säästettäväksi luontoarvojensa vuoksi.

Osayleiskaavassa ei ole otettu huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:n tavoitteita toteuttavia lain 39 §:ssä säädettyjä rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaalimista koskevia yleiskaavan sisältövaatimuksia. Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:ssä säädetty yleiskaavan sisältövaatimukset muun muassa luonnonarvojen vaalimisen osalta eivät täyty kaavaratkaisun heikentäessä luonnonsuojelulain vastaisesti liito-oravan ja lepakoiden lisääntymispaikkoja. Liito-oravan ja lepakoiden lisääntymispaikat olisi pitänyt ottaa suunnitteluprosessissa huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 5 ja 39 §:ssä edellytetyin tavoin laatimalla osayleiskaava niin, ettei se hävitä tai heikennä luonnonsuojelulain 49 §:ssä tarkoitettujen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Kaavaselostuksen perustelut sisältövaatimusten huomiotta jättämiseen eivät ole riittävät. Lisäksi osayleiskaavan vaikutuksia on arvioitu puutteellisesti muun muassa rakentamisesta rauhoitettujen lajien esiintymille ja lisääntymispaikoille aiheutuvien vaikutusten osalta.

Asian käsittely ja selvittäminen

Kaupunginhallitus on antamassaan lausunnossa vaatinut hallinto-oikeutta hylkäämään osayleiskaavasta tehdyt valitukset.

Vasemmistoliiton Kajaanin valtuustoryhmä ja *Vihreiden Kajaanin valtuustoryhmä* ovat antaneet vastaselityksen, jossa on todettu muun ohella, että Kruununpuodinmäen siltalinjaus heikentää Karolineburgin kartanon matkailuarvoa. Hallinto-oikeus on vastaselityspyynnön yhteydessä varannut valtuustoryhmien jäsenille tilaisuuden valituskirjelmän allekirjoittamiseen tai vaihtoehtoisesti

valtakirjan toimittamiseen siltä varalta, että valtuustoryhmillä ei katsota olevan asiassa valtuustoryhminä valitusoikeutta.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry on antanut vastaselityksen.

Merkitään

Kajaanin kaupunginhallitus on päätöksellään 31.3.2020 (§ 57) maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n nojalla määrännyt kaupunginvaltuuston 4.11.2019 (§ 48) hyväksymän Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavan tulemaan voimaan muilta kuin valituksenalaisilta osin.

Hallinto-oikeudella on ollut asiaa ratkaistessaan käytettävissään Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden 6.11.2020 antama päätös nro 20/0658/2. Hallinto-oikeus on mainitulla päätöksellään hylännyt Kajaanin kaupungin valituksen Kai- nuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä, jolla kaupungin Kruununpuodinmäen siltahankkeen toteuttamisen mahdollistamiseen liittyvät hakemukset luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaisesta lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämis- ja hävittämiskiellosta poikkeamiseksi on hylätty. Hallinto-oikeudella on ollut käytettävissään myös korkeimman hallinto-oikeuden 9.12.2021 antama päätös H4406/2021, jolla korkein hallinto-oikeus on pysyttänyt edellä mainitun hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Koska Vasemmistoliiton Kajaanin valtuustoryhmällä ja Vihreiden Kajaanin valtuustoryhmällä ei ole valtuustoryhminä valitusoikeutta valtuuston osayleiskaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä, hallinto-oikeus on tutkinut valituksen hallinto-oikeudelle valtakirjan asiassa toimittaneiden valtuutettujen Kajaanin kaupungin jäsenenä tekemänä valituksena. Hallinto-oikeus jättää valituksen Veli-Pekka Leivon tekemänä tutkimatta.

Hallinto-oikeus jättää tutkimatta Kajaanin kaupungin jäsenten vastaselityksessään esittämän Karolineburgin kartanon matkailuarvoa koskevan valitusperusteen.

Muilta osin hallinto-oikeus on tutkinut valitukset. Hallinto-oikeus hyläten valitukset muutoin kumoaa valtuuston osayleiskaavan hyväksymistä koskevan päätöksen siltä osin kuin osayleiskaavassa on osoitettu Kruununpuodinmäen sillalle ja sen vaatimille katuyhteyksille aluevaraus uutena pääkatuna.

Perustelut

0. Valituksen tutkiminen ja tutkimatta jättäminen

Valtuustoryhmien valituksen tutkiminen

Maankäyttö- ja rakennuslain 188 §:n 1 momentin mukaan kaavan hyväksymistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin kuntalaissa säädetään. Kaava-asioissa valitusoikeuden osalta noudatetaan pääsääntöisesti kuntalain 137 §:n säännöstä, jonka 1 momentin mukaan valitusoikeus on asianosaisella ja kunnan jäsenellä. Kuntalain 3 §:n mukaan kunnan jäsen on kunnan asukkaan lisäksi yhteisö ja säätiö, jonka

kotipaikka on kunnassa sekä se, joka omistaa tai hallitsee kiinteää omaisuutta kunnassa. Maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n 2 momentin rekisteröityjen yhteisöjen valitusoikeutta koskevan säännöksen mukaan sen lisäksi, mitä muutoksenhausta erikseen säädetään, on rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä toimialaansa kuuluvissa asioissa toimialueellaan oikeus valittaa kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä.

Ritva Mikkonen, Panu Huotari, Vesa Kaikkonen, Miikka Kortelainen, Antero Kyllönen, Sari Kyllönen, Veli-Pekka Leivo, Jouni Lämpsä, Raili Myllylä ja Aki Räisänen ovat vasemmistoliiton valtuustoryhmänä ja Silja Keränen, Esa Niiranen, Hanna Karvinen ja Päivi Huusko vihreiden valtuustoryhmänä hallinto-oikeuteen tekemässään valituksessa vaatineet valituksenalaisen päätöksen kumoamista. Kuntalain 3 §:n säännöksen sisältö huomioon ottaen valtuustoryhmillä ei ole valtuustoryhminä valitusoikeutta valtuuston päätöksestä. Valtuustoryhmät eivät ole myöskään maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n 2 momentissa tarkoitettuja rekisteröityjä yhdistyksiä, eikä niillä näin ollen ole tälläkään perusteella valitusoikeutta valtuuston päätöksestä. Tämän vuoksi hallinto-oikeus on ottanut valtuustoryhmien valituksen tutkittavakseen valtuustoryhmiin kuuluvien ja asiassa hallinto-oikeudelle valtakirjan toimittaneiden valtuutettujen Kajaanin kaupungin jäseninä tekemänä valituksena.

Koska Veli-Pekka Leivo ei ole varatusta tilaisuudesta huolimatta allekirjoittanut valituskirjelmää tai toimittanut valtakirjaa, hallinto-oikeus ei tutki valitusta Leivon tekemänä.

Vastaselityksessä ensi kertaa esitetty valitusperuste

Kuntalain 135 §:n 3 momentin mukaan valittajan tulee esittää pykälän 2 momentissa tarkoitettut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä.

Valittajina asiassa olevat Kajaanin kaupungin jäsenet ovat esittäneet Karoliineburgin kartanon matkailuarvoa koskevan valitusperusteen ensi kertaa vastaselityksessään valitusajan jo päätyttyä. Mainittu valitusperuste on jätettävä kuntalain 135 §:n 3 momentin säännös huomioon ottaen tutkimatta.

1. Kaavasuunnittelun lähtökohtia

Kajaanin kaupunki levittäytyy Kajaaninjoen molemmin puolin sijaiten Nuasjärven ja Oulujärven välisessä jokilaaksossa. Pinta-alaltaan noin 4 650,5 hehtaarin suuruinen osayleiskaava-alue muodostuu pääosin Kajaanin kaupungin keskustaajaman asemakaavoitetusta alueesta ja sen laajenemisalueista. Hyväksytyn osayleiskaavan kaavaselostuksen mukaan osayleiskaavan aluerajauksen ulkopuolelle on jätetty haja-asutustyyppisiksi ja asemakaavoittamattomiksi jatkossakin tarkoitettut asemakaavan lievealueet.

Kaavaselostuksesta ilmenee, että kaavasuunnittelun lähtökohtana on ollut Kajaanin kaupungin keskustaajaman alueella voimassa olevan Kajaanin keskustaajama 2015 osayleiskaavan päivittäminen. Kaavaselostuksen mukaan osayleiskaavasuunnittelulla on tavoiteltu muun ohella turvallista ja sujuvaa sekä kevyttä ja joukkoliikennettä edistävää liikennejärjestelmää, asumistarpeiden ja -toiveiden muutosten huomioon ottamista, luonnon monimuotoisuuden vaalimista keskustaajaman alueella ja kaupunkirakenteen eheyden edistämistä.

Kaava-alueen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen, kuten Kajaaninjoen historiallisen kokonaisuuden, osalta tavoitteeksi on asetettu suunnittelun ja rakentamisen ohjaaminen virkistys- ja matkailukäyttöä edistävällä tavalla. Kaupunkirakenteeseen, kulttuuriympäristöön ja liikennejärjestelmään vaikuttavana tavoitteena on ollut ajoneuvoliikenteen poistaminen Kajaanin linnanraunioilta.

Osayleiskaavaa laadittaessa suunnittelualueella voimassa olleessa valtioneuvoston 29.4.2009 vahvistamassa Kainuun maakuntakaavassa 2020 suunnittelualue sijoittuu matkailun vetovoima-alueelle (mv), kaupunkikehittämisen kohdealueelle (kk) ja Oulu – Kajaani – Vartius -käytävälle (ok). Kainuun maakuntakaavassa 2020 suunnittelualueella on varauksia muun muassa taajamatoimintojen alueelle (A), virkistysalueelle (V) ja maa- ja metsätalousvaltaisille alueille (M). Suunnittelualueella on voimassa myös ympäristöministeriön 7.3.2016 vahvistama Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava 2030, jossa on osoitettu uudet aluevaraukset keskustatoimintojen alueille (C ja C-1). Kaavassa on myös määritelty merkitykseltään seudullisten kaupan suuryksiköiden sijainti, niiden alaraja ja enimmäismitoitus. Suunnittelualueella voimassa olevissa maakuntakaavoissa kaupungin ydinkeskusta on osoitettu keskustatoimintojen alueeksi (C ja C-1) taajamatoimintojen alueen (A) kattaessa lähes kaikki muut Kajaanin keskustaajaman rakennetun ympäristön alueet ja toiminnot. Vimpelin ja Pöllyvaaran ulkoilu- ja retkeilyalueet on osoitettu virkistysalueiksi (V). Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavaa laadittaessa koko maakuntakaava-aluetta on koskenut sittemmin kumottu yleinen liito-oravan esiintymispaikkojen suojelumääräys, jonka mukaan liito-oravien esiintymisalueiden yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja metsien käsittelyssä tulee turvata liito-oraville tärkeiden pesäpuiden ja niitä suojaavien puiden sekä liikkumisen kannalta riittävän puuston säilyminen.

Suunnittelualueella sijaitsevat Kajaaninjoen ranta-alueet on Kainuun maakuntakaavassa 2020 osoitettu pääosin alueiden erityisominaisuuksia kuvaavalla aluerasterimerkinnällä valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurihistorialliseksi alueeksi (Kajaaninjoen maisemat Petäisenniskasta Paltaniemelle). Suunnittelualueella sijaitsee myös maakuntakaavassa kohdemerkinnällä osoitettuja valtakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia kohteita. Kaavamääräysten mukaan merkinnöillä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja rakennetut kulttuuriympäristöt. Merkintää koskevien suunnittelumääräysten mukaan alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet sekä ominaispiirteet ja turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto. Maakuntakaavan kaavaselostuksen mukaan alueiden tarkempi rajausta tapahtuu yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Kaavan liitteestä 9 ilmenee, että valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden luokittelu on perustunut Museoviraston laatimaan inventointiin ”Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt (RKY 1993)”, jonka on sittemmin korvannut Museoviraston inventointi ”Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009)”. Osayleiskaavan kaavaselostuksesta käy ilmi, että Kainuun maakuntakaava 2020 on tältä osin vanhentunut ja osayleiskaavaa laadittaessa on otettu huomioon uudessa inventoinnissa esitetyt valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.

Kajaaninjoen lähiympäristössä sijaitsevat funkistalot ja Raatihuoneentori sekä Koivukoski-Ämmäkoski on maakuntakaavassa osoitettu maakunnallisesti arvokkaiksi kulttuurihistoriallisiksi kohteiksi. Mainitut kohteet on luokiteltu myös RKY 2009-inventoinnissa valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi. Lisäksi suunnittelualueella sijaitsee useita maakuntakaavassa kohdemerkinnällä osoitettuja maakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia kohteita ja alueita, kuten Kaukametsän rakennukset ja osayleiskaava-alueen itäosassa sijaitseva Pyörteen tila. Kajaanin rauniolinna on osoitettu Kainuun maakuntakaavassa 2020 muinaismuistokohteeksi.

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt 16.12.2019 osayleiskaavaa laadittaessa valmisteilla olleen Kainuun vaihemaakuntakaavan 2030, joka on sittemmin saanut lainvoiman. Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on muun ohella käsitelty alue- ja yhdyskuntarakennetta, virkistystä, liikennejärjestelmää ja luonnon- ja kulttuuriympäristöä. Maakuntakaavassa osoitettujen uusien kaavaratkaisujen osalta Kainuun vaihemaakuntakaava 2030 on kumonnut tai muuttanut osin Kainuun maakuntakaavan 2020 kaavaratkaisuja. Uudessa vaihemaakuntakaavassa valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuurihistoriallisten alueiden ja kohteiden osoittaminen on perustunut edellä mainittuun RKY 2009 inventointiin. Kainuun vaihemaakuntakaavalla 2030 on kumottu Kainuun maakuntakaavassa 2020 annettu edellä selostettu liito-oravan esiintymispaikkoja koskenut yleinen suojelumääräys.

Alueella on voimassa Kajaanin keskustaajama 2015 osayleiskaava, jonka alerajaus ylittää reuna-alueiltaan Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaava-alueen laajemmalle alueelle. Valituksenalainen osayleiskaava korvaa voimaan tullessaan Kajaanin keskustaajama 2015 osayleiskaavan. Keskustaajama 2015 osayleiskaava on tarkoitettu jäämään voimaan uuden osayleiskaavan ulkopuolisilla alueilla. Suunnittelualueen kaakkoisosassa Karankalahdella on lisäksi voimassa Nuasjärven rantaosayleiskaava. Suunnittelualueella on voimassa myös useita eri aikoina laadittuja asemakaavoja, jotka käsittävät yli puolet suunnittelualueen pinta-alasta.

Yleiskaava-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura-alueita. Alueella sijaitsee Kajaaninjoen rannan luonnonsuojelualue (YSA1133972) ja Nakertajan alueelle sijoittuva määräaikainen ja pienialainen rauhoitusalue Metsäkulma (MRA203972). Lisäksi alueella sijaitsee metsälain 10 §:ssä ja vesilain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettuja arvokkaita luontokohteita. Kaava-alueelle ei sijoitu arvokkaita perinnebiotooppeja, suojeluohjelmien kohteita, luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia arvokkaita luontotyyppisiä tai luonnonmuistomerkkeinä rauhoitettuja kohteita.

Kajaanin kaupunginhallitus on päätöksellään 20.12.2016 § 216 valinnut Kruunupuodinmäen siltavaihtoehdon Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaava-luonnoksessa esitettäväksi Kajaaninjoen ylittäväksi siltalinjaukseksi.

2. Osayleiskaavan kuvausta valituksenalaisilta osin

Kaavaselostuksen mukaan osayleiskaava on oikeusvaikutteinen aluevarausyleiskaava, jonka strategisena piirteenä on asuinaluevarausten ylimitoitus. Ylimitoitus ja eripuolilla kaupunkia sijaitsevat aluevaraukset mahdollistavat palveluverkon huomioon ottamisen ja aluevarausten valinnan asemaakaavoitettaviksi valtuustokausittain. Osayleiskaavassa Kajaanin ydinkeskustan alue on

osoitettu keskustatoimintojen alueeksi (C), joka rajautuu Kajaaninjoen eteläpuolen ranta-alueille osoitettuun lähivirkistysalueeseen (VL). Mainittujen aluevarausten kohdalle on päällekkäismerkinnällä osoitettu Kajaanin vanhan asemakaava-alueen käsittävä kaupunkiarkeologinen alue (ka). Kajaaninjoen ylittävä Kruununpuodinmäen silta ja sen vaatimat katuyhteydet on osoitettu viiva-merkinnällä uudeksi pääkaduksi.

Kaavassa kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeinä kohteina ja alueina on osoitettu aluerasterilla ja merkinnällä RKY aluevarausmerkintöjen päällekkäismerkintänä valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009). Maakunnallisesti arvokkaat Kainuun maakuntakaavan 2020 mukaiset rakennetut kulttuuriympäristöt on osoitettu kaavakartalla kohdemarkkinnoilla. Merkintöjä koskevien samansisältöisten kaavamääräysten mukaan alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuri-perintöarvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

Lisäksi osayleiskaavassa on osoitettu kohdemarkkinnoilla muinaismuistokohteina muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset ja suojelukohteina erityislainsäädännön nojalla suojellut alueet ja rakennukset. Kajaanin rauniolinna saarineen on osoitettu muinaismuistoalueeksi (SM). Paikallisesti arvokkaat kohteet on luetteloitu ja merkitty kaavakartasta erilliselle liitekartalle, jonka on tarkoitus toimia ohjeena alueiden asemakaavoituksessa ja asemakaavan ajanmukaisuutta arvioitaessa sekä rakennushankkeiden suunnittelussa. Osayleiskaavan rakennettua kulttuuriympäristöä koskevan yleismääräyksen mukaan valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita ei saa purkaa ilman lupaa. Kohteet on otettava huomioon asemakaavaa laadittaessa ja rakennuslupa-asioita käsiteltäessä ja kohteita merkittävästi muuttavista toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.

Kaavaselostuksen mukaan uusia asuinalueita on osoitettu ominaisuuksiltaan asuinkäyttöön sopiville keskustaajaman asemakaavoitetun alueen ympärille sijoittuville rakentamattomille maa-alueille joen pohjois- ja eteläpuolille. Lisäksi uusia alueita on osoitettu asemakaavoitetun alueen sisään kaupunkirakennetta tiivistävinä muutosalueina. Keskustan alueella asuinalueet eivät ulotu rantaan asti ja jokirantaan jää lähivirkistysalueeksi (VL) osoitettu puistovyöhyke, johon sijoittuu kevyen liikenteen reitti, Renforsin lenkki. Osayleiskaavassa on osoitettu aluevarauksina olemassa olevat kerrostalovaltaiset asuntoalueet (AK) ja pientalovaltaiset asuntoalueet (AP). Kaavassa on lisäksi osoitettu uusi asuntoalue (A), Kaukarannan alueelle sijoittuva uusi kerrostalovaltainen asuntoalue (AK), joen eteläpuolisille alueille sijoittuvat uudet pientalovaltaiset asuntoalueet (AP) ja joen pohjoispuolisille alueille sijoittuvat uudet pientalovaltaiset asuntoalueet (AP-1, AP-2 ja AP-3). Mahdolliset uudet pientalovaltaiset asuinalueet, jotka on tarkoitettu käyttöön otettaviksi tarvittaessa, kun muut pientalovaltaiset asuntoalueet on rakennettu, on osoitettu merkinnällä AP/res.

Osayleiskaavassa Vesakon, Pöllyvaaran ja Pyörteen alueille on osoitettu uudet pientalovaltaiset asuntoalueet (AP-1). Pöllyvaarassa AP-1-alue rajautuu jo olemassa oleviin kerrostalovaltaisiin asuntoalueisiin (AK) ja pientalovaltaiseen asuntoalueeseen (AP). Pyörteen alueelle osoitettu uusi AP-1-alue rajautuu koillisessa AP-alueeseen, ja alueen pohjoispuolella sijaitsee niin ikään jo olemassa olevia AP-alueita ja VL-aluetta. AP-1-alueita koskevan kaavamääräyksen mukaan alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille. Alueelle saa lisäksi sijoittaa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia palvelu- ja työpaikkatoimintoja sekä aluetta palvelevaa kauppaa. Ennen alueen toteuttamista on oltava ratkaisu Kajaaninjoen ylittävän liikenteen turvallisesta järjestämisestä.

Paltaniementien ja Kajaaninjoen välissä sijaitsevalle Ensilän alueelle on osayleiskaavassa osoitettu olemassa olevan hautausmaa-alueen (EH) viereen sijoittuva uusi hautausmaa-alue (EH) ja kaksi uutta pientalovaltaista asuntoaluetta (AP-2). Viimeksi mainittua aluevarausmerkintää koskevan kaavamääräyksen mukaan alue varataan asuinpientaloille, kuten erillispientaloille, kytketyille pientaloille, rivitaloille ja pienkerrostaloille, mikäli asemakaavoituksen yhteydessä voidaan riittävin selvityksin osoittaa, että alueen lähellä sijaitsevien teollisuuslaitosten aiheuttaman yö- ja päivämellun ohjearvot eivät ylitä. Asemakaavoituksen yhteydessä on huomioitava läheisten teollisuuslaitosten mahdollisen suuronnettomuusriskin vaatimat suojaetäisyydet. Asemakaavaa laadittaessa tulee pyytää pelastusviranomaisen ja Tukesin lausunto. AP-2-alueille on lisäksi annettu vastaavat kaavamääräykset toimintojen sijoittamisesta alueelle ja Kajaaninjoen ylittävän liikenteen turvallisesta järjestämisestä kuin AP-1-alueille. Edellä mainittuja AP-1- ja AP-2-alueita ympäröivät pääasiassa lähivirkistysseen (VL) sekä retkeilyyn ja ulkoiluun (VR) osoitetut alueet.

Osayleiskaavassa on merkinnöillä luo-2 ja luo-3 osoitettu luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet, joilla sijaitsee luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella suojeltuja liito-oravan lisääntymis- ja/tai levähdyspaikkoja. Luo-3 merkinnällä osoitetulla alueella sijaitsee myös lepakoiden levähdyspaikka. Kaavamääräyksen mukaan luo-2 merkinällä osoitetulla alueella liito-oravan elinympäristön ja liikkumisen kannalta tarpeellinen puusto tulee säilyttää. Luo-3 merkinnällä osoitetun alueen puustoa ei saa kaavamääräyksen mukaan poistaa tai ryhtyä muihin ympäristöä merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ennen kuin Kruununpuodinmäen siltalinjaukseen liittyvä lupa poiketa luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisesta kiellosta on lainvoimainen. Lisäksi koko osayleiskaava-aluetta koskevan yleismääräyksen mukaan liito-oravan mahdolliset elinympäristöt ja kulkureitit tulee ottaa sekä maa- ja metsätalous-, virkistys-, suojaviher- että rakennettujen alueiden suunnittelussa ja hoidossa huomioon.

Valituksissa tarkoitettut luo-2 merkinnällä osoitetut alueet sijaitsevat osayleiskaavassa lähivirkistysalueiksi (VL) osoitetuilla Kajaaninjoen ranta-alueilla sekä Kaukarannan, Pöllyvaaran, Pyörteen ja Ensilän alueiden uusilla asumiseen varatuilla samoin kuin lähivirkistys- ja retkeily- ja urheilualueiksi (VL- ja VR) osoitetuilla alueilla. Osayleiskaavassa merkinnällä luo-3 osoitettu luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue sijaitsee Kruununpuodinmäen siltalinjauksen kohdalla Karoliinanpuiston alueella.

3. Kaavan sisällölliseen lainmukaisuuteen liittyvät sovellettavat oikeusohjeet

3.1 Vaikutusten selvittäminen

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 momentin mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Pykälän 2 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon aikaisemmin tehty selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

- 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön;
- 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;
- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen;
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön;
- 6) elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen.

3.2 Yleiskaavan sisältöä koskevat säännökset

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 35 §:n 1 momentin mukaan yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteen sovittaminen. Yleiskaava voidaan laatia myös maankäytön ja rakentamisen ohjaamiseksi määrätyllä alueella.

Maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

- 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;
- 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö;
- 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus;
- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla;
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön;
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset;

- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen;
- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä
- 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Mainitun pykälän 3 momentin mukaan edellä 2 momentissa tarkoitettut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät.

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n 1 momentin mukaan yleiskaavassa voidaan antaa määräyksiä, joita kaavan tarkoitus ja sen sisällölle asetettavat vaatimukset huomioon ottaen tarvitaan yleiskaava-aluetta suunniteltaessa tai rakennettaessa taikka muutoin käytettäessä (*yleiskaavamääräykset*). Yleiskaavamääräykset voivat muun ohessa koskea maankäytön ja rakentamisen erityistä ohjausta tietyllä alueella sekä haitallisten ympäristövaikutusten estämistä tai rajoittamista.

Mainitun pykälän 2 momentin mukaan, jos jotakin aluetta tai rakennusta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava, yleiskaavassa voidaan antaa sitä koskevia tarpeellisia määräyksiä (*suojelumääräykset*).

Maankäyttö- ja rakennuslain 42 §:n 1 momentin mukaan yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Näihin eläinlajeihin kuuluvat liito-orava (*Pteromys volans*) ja kaikki Suomessa esiintyvät lepakko-lajit (*Microchiroptera*).

3.3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet nyt kysymyksessä olevalta osin

Valtioneuvoston valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017 antamassa päätöksessä kohdassa 3.4. (Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat) on todettu muun ohella, että alueidenkäytöllä on ratkaiseva merkitys luonnon- ja kulttuuriympäristöjen sekä arkeologisten arvojen säilymiselle sekä niitä koskevien kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanolle. Suomalaisen kulttuuriympäristön kokonaisuus perustuu viranomaisten laatimiin valtakunnallisiin inventointeihin, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita. Alueidenkäytössä on tarpeen tunnistaa nämä alueet ja ottaa huomioon siten, että niiden arvot turvataan. Luonnon monimuotoisuuden edistämisen ja sitä koskevien kansainvälisten velvoitteiden kannalta on tärkeää, että luonnonarvot ja niiden kannalta tärkeät alueet ja ekologiset yhteydet otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelussa eikä niitä pirstota tarpeettomasti muulla alueidenkäytöllä.

Elinvoimaista luonto- ja kulttuuriympäristöä sekä luonnonvaroja koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta ja edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.

4. Laaditut selvitykset ja vaikutusten arvioinnit valituksenalaisilta osin

4.1 Ympäristö- ja luontoselvitykset

Kaavoitusprosessin yhteydessä on laadittu Kajaanin keskustaajaman osayleiskaavaa koskeva luontoselvitys (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 5.5.2014), josta saatuja tietoja on tarkennettu osana yleiskaavatyötä laadituilla uuden Kajaaninjoen ylittävän sillan suunnittelua koskevilla siltavaihtoehtojen luontoselvityksillä (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 20.9.2016). Lähtötietoja on saatu myös useista aiemmin laadituista Kajaanin keskustaajama-alueelle tehdyistä luontoselvityksistä, kartta- ja ilmakuva-aineistoista sekä ympäristöhallinnon rekistereistä ja paikkatietoaineistoista. Kaavoitettavan alueen luontokohteiden inventoinnin lisäksi selvityksissä on huomioitu myös aiemmin laadituissa selvityksissä havaitut luontokohteet. Hankkeen vaikutuksia luontokohteille ja lajistolle on arvioitu kaavaselostuksessa.

Koko osayleiskaava-aluetta koskevassa luontoselvityksessä on tarkasteltu alueen kasvillisuutta ja luontotyyppejä, luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita, alueen ekologista viherverkostoa, linnustoa ja muuta eläimistöä. Erikseen on tarkasteltu luontodirektiivin liitteen IV (a) lajeja ja erityisesti liito-oravan esiintymistä suunnittelualueella. Siltavaihtoehtojen luontoselvityksissä kasvillisuuden, luontotyyppien, linnuston ja muun eläimistön tarkastelu on kohdennettu neljän eri siltavaihtoehtoon lähiympäristöön ja näille selvitysalueille on laadittu liito-orava-, kasvillisuus-, luontotyyppi-, pesimälinnusto- ja lepakkoselvitykset. Valituksenalaisessa osayleiskaavassa uudeksi pääkaduksi osoitettu Kruununpuodinmäen siltalinjaus sijaitsee siltavaihtojen luontoselvityksissä tarkoitettulla Ämmäkosken-Karoliinanrinteen selvitysalueella.

Luontoselvitykseen sisältyvässä kasvillisuusinventoinneissa on maastotyönä kartoitettu hankealueen metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen mukaisia arvokkaita luontotyyppejä ja mahdollisia arvokkaan tai alueellisesti huomionarvoisen lajiston kasvupaikkoja. Selvitysten perusteella laaditussa luontokohdekartassa on esitetty alueen arvokkaat luontokohteet ja luonnonsuojelualueet sekä muut luontokohteet, jotka ovat paikallisesti ja alueellisesti arvokkaita osia luonnonympäristöä ja jotka lisäävät luonnon monimuotoisuutta ja eliölajiston elinympäristöä. Selvitysalueelle on hahmotettu myös erillisessä liitekartassa esitetty ekologinen viheryhteysverkosto, joka käsittää luontoselvityksessä esitetyt arvokkaat luontokohteet, mukaan lukien liito-oravan merkittävimmät elinympäristöt, tärkeät kulkuyhteydet ja potentiaalisiksi tunnistetut elinympäristöalueet sekä pienvedet, virkistysalueet ja kaupunkipuistot.

Siltavaihtoehtojen luontoselvitysten osalta selvitysalueiden kasvillisuutta ja luontotyyppejä on inventoitu kesäkuussa 2016, minkä lisäksi kasvillisuutta on tarkasteltu selvitysalueilla tehtyjen liito-oravainventointien yhteydessä saman vuoden toukokuussa. Tehdyissä selvityksissä Ämmäkosken-Karoliinanrinteen selvitysalueella sijaitseva Karoliinanrinteen lehtoalue on arvioitu ominaisuuksiltaan arvokkaaksi luontokohteeksi. Selvityksen mukaan alue on lehtona keskustaajaman osayleiskaavan selvitysalueen lehtokohteista rehevin ja puustoltaan edustavin eli laajemmin tarkasteltuna edustava kaupunkiluontokohde.

Kohde on suositeltu säästettäväksi kaupunkisuunnittelussa kaupunkimaisemallisen vaikutuksensa ja luontoarvojen (liito-oravan ja lepakot) vuoksi. Kaavaselostuksesta ilmenee, että paikallisesti arvokas Karoliinanrinteen lehto jää osittain Kruununpuodinmäen silta- ja väylälinjauksen alle.

4.1.1 Liito-oravaselvitykset

Liito-oravan esiintymistä suunnittelualueella on selvitetty koko osayleiskaava-aluetta koskevan luontoselvityksen yhteydessä, ja saatuja tietoja on tarkennettu neljän eri siltavaihtoehdon selvitysalueille laaditulla liito-oravaselvityksellä. Käytettävissä on myös ollut kaavaprosessin aikana luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaista poikkeamislupaprosessia varten toteutettu Kruununpuodinmäen sillan liito-oravaselvitys (Ramboll Finland Oy, 19.1.2018). Lähtötietoja liito-oravan esiintymisestä suunnittelualueella on saatu myös useista aiemmin laadituista Kajaanin keskustaaajama-alueelle tehdyistä liito-orava- ja luontoselvityksistä sekä ympäristöhallinnon ylläpitämästä uhanalaisrekisteristä.

Koko yleiskaava-alueen luontoselvitykseen sisältyvän vuonna 2013 suoritettun liito-oravainventoinnin maastotyöt on kohdennettu alueille, joille oli suunniteltu osoitettavaksi muuttuvaa maankäyttöä tai jotka katsottiin aiheelliseksi tutkia alueen ekologista viherverkostoa määritettäessä. Puheena olevasta liito-oravainventoinnista ilmenee, että inventoinnin tulokset ovat olleet maantieteellisesti samansuuntaisia aiempien vuosien selvityksissä saatujen tulosten kanssa. Havaitut liito-oravan elinympäristöt painottuvat vesistöjen eli Kajaaninjoen sekä Nuasjärven-Karankalahden rantametsiin, pienvesien ympäristöihin ja asutuksen läheisiin metsiin. Leimallista inventoinnin tuloksille on ollut liito-oravan käyttämien puiden (niin sanottujen papanapuiden) suuri määrä, puiden hajanainen sijainti lajille soveltuvilla metsäalueilla ja puiden tyville sijoittuvien ulostepapanoiden pieni määrä. Inventoinnin tulokset on kuvattu liito-oravan esiintymistä kaavoitettavalla alueella osoittavassa teemakartassa, jossa on esitetty liito-oravan merkittävät elinympäristökokonaisuudet, potentiaaliset elinympäristöt / tärkeät kulkuyhteydet, rakennetun ympäristön puustoon tukeutuvat kulkuyhteydet ja metsäiset kulkuyhteydet.

Siltavaihtoehtojen alueita koskevassa liito-oravaselvityksessä on tutkittu liito-oravan esiintymistä neljän eri siltavaihtoehdon lähiympäristöön sijoittuvilla selvitysalueilla, joista yhtenä on ollut edellä mainittu Ämmäkosken-Karoliinanrinteen selvitysalue. Inventoinnin maastotyöt on suoritettu toukokuussa 2016. Lisäksi liito-oravan esiintymistä on havainnoitu muiden alueille tehtyjen selvitysten yhteydessä. Siltavaihtoehtojen liito-oravaselvityksestä ilmenee, että liito-oravan elinympäristönä potentiaalisimpana ja edustavimpana on pidetty Karoliinanpuistossa sijaitsevaa rehevää lehtorinnettä. Viitteitä liito-oravan esiintymisestä eri selvitysalueilla on havaittu vahvimmin juuri Ämmäkosken-Karoliinanrinteen selvitysalueella, ja alueella on todettu olevan myös runsaasti pötkelöitä, kolopuita ja linnunpönttöjä. Selvityksen mukaan ulostepapanoiden perusteella alueelle ei ole voitu kuitenkaan varmuudella rajata lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, mutta elinympäristöä on selvityksessä pidetty hyvin potentiaalisena kolopuiden määrän vuoksi.

Kruununpuodinmäen sillan liito-oravaselvityksen laatimisen yhteydessä on toteutettu liito-oravakartoitus Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdon alueella. Maastokäynti selvitysalueella on tehty 4.5.2017, ja alueella on tehty havaintoja

liito-oravan esiintymisestä. Tiheimmin havaintoja on tehty Kajaaninjoen pohjoisrannan pienalaisesta metsiköstä, minkä lisäksi havaintoja on tehty selvitysalueen pohjoisosasta Pöllyvaaran ulkoilualueen reunamilta ja Kajaaninjoen pohjoisrannan puistomaisilta alueilta. Tehtyjen havaintojen perusteella Kajaaninjoen pohjoisrannan metsikkö on määritetty liito-oravan elinalueen ydinalueeksi eli luonnonsuojelulain 49 §:ssä tarkoitetuksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikaksi, jonka hävittäminen tai heikentäminen edellyttää ELY-keskuksen myöntämää poikkeamislupaa.

Kaavaselostuksessa on arvioitu kaavan vaikutuksia liito-oravalle. Kaavaselostuksessa on todettu, että Kajaanin keskustaajaman kattava viher- ja metsäalueiden verkko mahdollistaa eri eläin- ja kasvilajien elämisen ja liikkumisen keskustaajaman alueella. Myös rakennetuilla alueilla on runsaasti puustoa, joka mahdollistaa muun muassa liito-oravan liikkumisen ja kulkuyhteydet rakennetuilla alueilla. Liito-oravan merkittävät elinympäristökokonaisuudet on merkitty kaavakarttaan suojelumerkinnöin ja liito-oravan kulkureittien huomioon ottamisesta on määrätty kaavan yleisissä määräyksissä. Liito-oravien elinympäristöt ja kulkureitit tulevat huomioon otetuiksi alueiden tarkemmassa suunnittelussa. Kruununpuodinmäen siltaratkaisun osalta kaavaselostuksessa on todettu ratkaisun heikentävän liito-oravan elinympäristöä ilman korvaavia toimenpiteitä. Kaavaselostuksen vaikutusten arviointia koskevassa osiossa on todettu yleiskaavan mahdollistavan liito-oravan suotuisan suojelutason säilymisen. Arvioinnin mukaan vaikka yksittäinen kohde siltalinjauksen kohdalla vaarantuukin, koko yleiskaava-alueella liito-oravan elinympäristöt tulevat huomioiduksi.

4.1.2 Lepakkoselvitykset

Lepakkojen esiintymistä osayleiskaava-alueella on tutkittu kaavoitusprosessin yhteydessä toteutetussa koko osayleiskaava-alueella koskevassa luontoselvityksessä, Kajaaninjokilaakson lepakko- ja pesimälinnustoselvityksessä (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 2.9.2013) ja eri siltavaihtoehtojen alueille toteutetussa lepakkoselvityksessä. Arvioitaessa lepakkojen esiintymistä kaavoitettavalla alueella käytettävissä on myös ollut kaavaproessin aikana luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaista poikkeamislupaprosessin yhteydessä toteutettu Kruununpuodinmäen sillan ja Pöllyvaaran lepakkoselvitys (Ramboll Finland Oy, 19.1.2018). Kolmen ensiksi mainitun lepakkoselvityksen mukaan Suomessa esiintyvistä lepakkolajeista yleisimmän pohjanlepakon lisäksi myös viiksisiippaa ja isoviiksisiippaa esiintyy säännöllisesti Kajaanin korkeudella. Selvitysten perusteella myös vesisiipan esiintyminen Kajaanissa on mahdollista etenkin sopivien elinympäristöjen läheisyydessä.

Kajaaninjokilaakson lepakko- ja pesimälinnustoselvityksessä selvitysalue sijoittuu Kajaanin keskustan pohjoispuolelle Kajaaninjoen ranta-alueille. Siltavaihtoehtojen luontoselvitykseen liittyvässä lepakkoselvityksessä lepakkojen esiintymistä on tutkittu neljän eri siltavaihtoehtojen alueella, joista yhtenä on ollut edellä jo mainittu Kruununpuodinmäen siltalinjauksen ympäristön käsittävä Ämmäkosken-Karoliinanpuiston selvitysalue. Selvitysten kartoitustyöt on suoritettu Kajaaninjokilaakson lepakko- ja pesimälinnustoselvityksen osalta kesällä 2013 ja siltavaihtoehtojen lepakkoselvityksen osalta kesällä 2016. Selvityksissä on kartoitettu alueilla sijaitsevat lepakoiden ruokailualueet sekä lisääntymis- ja levähdyspaikat. Lepakkoselvitysten yhteydessä mahdollisesti todetut lepakoiden käyttämät alueet on arvioitu alueella esiintyvän lajiston ja

lepakoiden määrän perusteella seuraavasti: lepakoiden lisääntymis- tai levähdyspaikka (luokka I), lepakoiden tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti (luokka II) ja muu lepakoiden käyttämä alue (luokka III).

Selvityksissä sekä Kajaaninjokilaakson että Ämmäkosken-Karoliinanpuiston selvitysalueilla on havaittu jokaisella kartoituskierröksellä esiintyvän useampia viiksisiippalajien lepakoita (viiksisiippoja ja isoviiksisiippoja). Kajaaninjokilaakson selvitysalueella lepakkohavainnot jakaantuivat eri puolille selvitysalueetta Karoliinanpuiston ja Kyynäspuiston alueille. Mainituilla selvitysalueilla ei havaittu lainkaan pohjanlepakkoa, mutta siellä todettiin sijaitsevan vesisiipalle potentiaalisia ruokailualueita. Selvityksissä on rajattu lepakaille tärkeät alueet, kuten Karoliinanpuistossa sijaitseva viiksisiippalajien lisääntymis- ja levähdyspaikaksi (luokka I) luokiteltu vanha aitta. Aittaa ympäröivien metsien todettiin olevan viiksisiippalajien lepakoiden tyypillisintä elinympäristöä ja metsässä havaittiin useampia ruokailevia lepakoita jokaisella kartoituskierröksellä. Kalkkisillantien pohjoispuoleinen ja Ahontien länsipuoleinen sekä Karoliineburgin kartanon ja Karoliinantien asutuksen väliin jäävä metsä rajattiin lepakoiden tärkeäksi ruokailualueeksi (luokka II). Kajaaninjokilaakson selvitysalueen muissa osissa ei havaittu lepakoita, eikä alueelta löydetty muita mahdollisia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Selvitysten perusteella osayleiskaava-alueella vesistön läheisyydessä sijaitsevat linnanrauniot, voimalaitos, siltarakenteet ja vanha rakennuskanta ylläpitävät lepakolle soveliaita saalistus- ja levähdyspaikkoja.

Kruununpuodinmäen siltahankkeen tarpeisiin tehty Kruununpuodinmäen sillan ja Pöllyvaaran lepakkoselvitys on toteutettu kesällä 2017. Tausta-aineistona on käytetty vuoden 2016 siltavaihtoehtojen lepakkoselvitystä. Selvityksen tulosten on todettu havaintojen perusteella olevan lähes samanlaisia aikaisempien, vuosina 2013 ja 2016 toteutettujen, selvitysten kanssa. Määrällisesti lepakko-yksilöiden havainnot olivat selvityksessä vähäisiä, mutta kaikkiaan lepakoita havaittiin alueen maantieteelliseen sijaintiin nähden tavanomainen määrä. Siippalajien lepakoita havaittiin hieman enemmän kuin pohjanlepakoita. Eniten lepakkohavaintoja tehtiin Karoliinanpolun metsiköstä ja Kajaaninjoen varresta. Vähiten havaintoja tehtiin Pöllyvaaran alueelta. Selvityksessä Karoliinanpolun vanha aitta on arvioitu luonnonsuojelulain 49 §:ssä tarkoitetuksi lepakoiden levähdyspaikaksi. Myös aittaa ympäröivän puuston kaataminen ja siten saalistusalueen häviäminen ja valon määrän lisääntyminen aitan ympärillä voivat selvityksen mukaan heikentää aitan houkuttelevuutta lepakoiden päiväpiilona ja siten heikentää levähdyspaikkaa. Selvityksen mukaan Kruununpuodinmäen silta- ja tiehankkeen rakentamistoimet sijoittuvat runsaan kymmenen metrin etäisyydelle Karoliinanpolun vanhasta aitasta.

Kaavaselostuksessa vaikutusten arviointia koskevassa osiossa on lepakoihin kohdistuvien vaikutusten osalta vain lyhyesti todettu Kruununpuodinmäen siltaratkaisun sijoittuvan lepakoiden elinpiiriin.

4.2 Kulttuuriympäristöä ja maisemaa koskevat selvitykset

Osayleiskaavatyön yhteydessä on selvitetty hankkeen vaikutuksia Kajaanin keskustaaajama-alueen kulttuuriympäristöön. Kaavaprosessin aikana laaditussa selvityksessä ”Selvitys Kajaanin keskustaaajaman kulttuuriympäristöstä kaavoitusta varten” (Kainuun museo, 21.12.2016) on esitetty yleiskuvaus kaupungin

rakentumisen historiasta ja rakennetusta ympäristöstä sekä osayleiskaava-alueella sijaitsevat arvokkaat säilytettäväksi tarkoitetut rakennus- ja aluekohteet. Osa selvitykseen sisältyvistä kohteista on ollut jo aiemmin suojeltuja, mutta mukana on myös suojelemattomia kohteita, joiden suojelu ratkaistaan asemakaavoituksen yhteydessä. Selvityksessä tunnistetut kohteet on alustavasti arvoitettu ja tulokset on esitetty osayleiskaavan liitekarttoina sekä laadittu osayleiskaavaan liitetty esitys arvokkaiksi kulttuuriympäristön kohteiksi ja alueiksi. Hankkeen vaikutuksia kulttuuriympäristölle on arvioitu kaavaselostuksessa.

Keskustaajama-alueelle on lisäksi tehty Keskustaajaman osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi (Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut, 6.9.2016), jossa on esitetty selvitysalueelta tunnistetut kiinteät muinaisjäännökset ja alueen muut kulttuuriperintökohteet. Selvityksen mukaan alueelta tunnettiin ennestään yhdeksän muinaisjäännöskohdetta. Inventoinnissa löydettiin yhteensä yksitoista uutta kohdetta, joista kuusi oli tervahautoja. Esihistoriallisia asuinpaikkoja inventoinnissa ei löytynyt. Arkeologisen inventoinnin yhteydessä kohteille on tehty aluerajaukset paikkatietoaineistona ja laadittu kohdekuvaukset. Inventoinnin tulokset on esitetty kohdekartassa, joka on liitetty osayleiskaavaan liitekarttana.

Kaavan vaikutuksia muinaisjäännöksille selvittäessä käytettävissä on ollut myös Kajaanin vanhan asemakaavan alueelle kohdistunut kaupunkiarkeologinen inventointi (Museovirasto, Rakennushistorian osasto, 2001).

Kaavaprosessin yhteydessä ei ole tehty erillistä maisemaselvitystä. Kaavaselostuksen mukaan erillisen maisemaselvityksen laatimista ei pidetty tarpeellisenä, koska keskustaajama on pääosin jo asemakaavoitettu eikä osayleiskaavaratkaisulla ole arvioitu olevan merkittävää vaikutusta maisemaan. Kaavaselostus kuitenkin sisältää kuvauksen osayleiskaava-alueen ja sen lähiympäristön maisemallisista yleispiirteistä ja yhteenvedon muihin kaava-aineiston selvityksiin sisältyvien maisema-analyysien tuloksista. Osayleiskaavaan valitun Kruununpuodinmäen siltaratkaisun suhdetta maisemaan ja maisemavaikutuksia on arvioitu Selvitys Kajaaninjoen siltavaihtoehtoista -nimisessä selvityksessä (Ramboll Finland Oy, 21.10.2016). Siltaratkaisusta on toteutettu sillan sijoittumista ympäristöönsä havainnollistava Kruununpuodinmäen siltamallinnos 2019, johon sisältyvät 3D-virtuaalimallinnus ja havainnekuvat on laadittu eri etäisyyksiltä ja eri ilmansuunnista maisemakuvassa tapahtuvien muutosten ilmentämiseksi suunnitellun sillan näkymisen kannalta kriittisistä kohteista ja suunnitellulta sillalta poispäin suhteessa ympäristöönsä. Kaava-asiakirjoihin sisältyy valokuvaselvitys siltalinjauksen lähiympäristöstä.

Kajaaninjoen siltavaihtoehtoja koskevalla selvityksellä on päivitetty ja täydennetty vuosina 1997–1999 toteutetussa Kajaaninjoen siltavaihtoehtoja koskevassa harkinnanvaraisessa ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä saatuja tietoja. Selvityksessä on tutkittu ja arvioitu muun ohella osayleiskaavaan siltalinjaukseksi valitun Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdon maisema- ja kaupunkikuvavaikutuksia sekä vaikutuksia alueen kulttuuriympäristöön. Selvitys sisältää myös ehdotuksia haitallisten vaikutusten lieventämiseksi. Selvityksessä on esitetty vaihtoehtoisten siltaratkaisujen lähiympäristön maisemalliset ja kaupunkikuvalliset yleispiirteet sekä arvokkaat kulttuuriympäristön kohteet ja alueet maiseman, kaupunkikuvan ja kulttuuriympäristön sietokyvyn arvioimiseksi.

Puheena olevasta selvityksestä ilmenee, että Kruununpuodinmäen sillan aiheuttamat vaikutukset maisemaan, kaupunkikuvaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön muodostuvat suurelta osin maisemakuvan ja sillan rakentamisen aiheuttamasta joen ranta-alueen maankäytön muutoksista. Siltavaihtoehtojen selvitykseen sisältyvän vaikutusten arviointia koskevan osion mukaan Kruununpuodinmäen sillan alueella kulttuuriympäristön herkkyyks on erittäin suuri. Arvioinnin mukaan Kajaaninjoen tervakanavan ja lussituvan lähiympäristö muuttuu merkittävästi, kun siltarakenne ylittää tervakanavan. Kohteiden historiallisten rakenteiden arvo ja ymmärrettävyys kärsivät uudesta siltarakenteesta huomattavasti. Ämmäkosken voimalaitos patorakennelmineen menettää osan kulttuurihistoriallisesta arvostaan uuden siltarakenteen sijoittuessa sen lähietäisyydelle. Ämmäkosken tykkiaseman muinaisjäännöksen arvo heikkenee tai häviää ja Rantapuistoon ja lussituvan läheisyydessä sijaitsevien muistomerkkien ymmärrettävyys ja arvo vähenevät sillan rakentamisen seurauksena. Sillan rakentamisen ei ole arvioitu merkittävästi heikentävän Karolineburgin kartanon ja puiston toiminnallisuutta ja tulkittavuutta osana alueen rakennettua kulttuuriympäristöä. Joen etäpuolisen rannan puistoalueen luonne kaupunkikeskustaa ja jokivartta yhdistävänä tekijänä vahvistuu liikenteen pääväylän siirtyessä pois linnansillalta. Arvioinnin mukaan Kruununpuodinmäen siltapaikalla kulttuuriympäristön arvoihin kohdistuu suuri pysyvä haitallinen vaikutus.

Maisemavaikutusten osalta selvityksen arviointia koskevassa osiossa on todettu muun ohella, että alue on maisemallisesti erittäin merkittävä ja herkkä muutoksille. Arvioinnin mukaan jokilaakson voimakkaat maastonmuodot vaikuttavat silta- ja väyläratkaisuun, ja maisemarakenteeseen ja -kuvaan nähden poikittaisten rakenteiden korkeus, penkereet, leikkaukset ja pylvää muuttavat keskeisen näkemäakselin luonnetta toisenlaiseksi. Joen pohjoispuolen rinteen metsäisellä osuudella yhtenäinen puustoinen alue leikkautuu kahtia maisemakuvallisesti näkyvässä paikassa. Joen etelärannalla väylä leikkautuu puistossa rantatöyräaseen muuttaen rantavyöhykkeen maisemaa voimakkaasti. Ämmäkosken voimalaitoksen yläpatoaltaan vesipinnan maisemallinen luonne muuttuu linnansillalta katsottuna, ja sillan kansi rajaa linnanraunioilta alavirtaan suuntautuvaa pitkää jokinäkymää. Mittakaavallisesti silta tuo nykyisestä poikkeavan elementin keskeiseen puisto-, ranta- ja jokimaisemaan. Selvityksessä Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdosta maisemalle aiheutuvat pysyvät vaikutukset on arvioitu suuriksi.

Selvityksen perusteella Kruununpuodinmäen sillan rakentamisen seurauksena alueen maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuu suuria kielteisiä vaikutuksia. Haitallisten vaikutusten lieventämistä koskevassa osiossa on todettu Kruununpuodinmäen siltapaikan olevan siltapaikkaluokituksestaan erittäin vaativa, mikä asettaa erityisiä vaatimuksia sillan toteutukselle ja ympäristöön sopeuttamiselle. Tältä osin selvityksessä on korostettu sillan ja alueen muun rakennuskannan mittakaavallista yhtenäisyyttä, rantojen pengerrysten välttämistä, rakennettavan sillan muotoilun ja materiaalien sekä alueen kasvillisuuden säilyttämisen merkitystä.

Hyväksytyn osayleiskaavan alueelle sijoittuva Kajaaninjoen historiallinen kokonaisuus on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi Museoviraston laatimassa inventoinnissa ”Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009)”. Kruununpuodinmäen siltalinjaus sijoittuu kokonaisuudessaan RKY-kohteen aluerajauksen sisälle.

RKY-kohteen kuvauksessa on todettu muun ohella, että Kajaaninjoen historiallinen kokonaisuus rajautuu kaupungin itälaidalla olevalta Petäisenniskalta jokisuuhun Paltaniemelle. Sitä leimaavat hallintohistoriallisen muistomerkin, Ämmäkosken saarella olevan 1600-luvulta periytyvän linnanraunion lisäksi tervankuljetukseen liittyvät muistomerkit, Ämmäkosken ja Koivukosken kiertävät tervakanavat ja niihin liittyvä rakennuskanta sekä linnanraunion molemmin puolin oleviin koskipaikkoihin syntyneen teollisuuden rakennukset ja voimalaitos. Kajaanin ruutukaava-alue liittyy rantapuiston välityksellä kosken kulttuurimaisemaan. Kajaaninjokivarren historialliseen kokonaisuuteen rakennuksiin ja puistoihin kuuluu myös entinen Kajaanin seminaari sekä Kajaanin tuomiokunnan tuomarin asunnokseen rakennuttama Karolineburg.

Kruununpuodinmäen siltalinjauksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Ämmäkosken ja Koivukosken voimalaitokset kuuluvat niin ikään RKY-kohteeksi luokiteltuun kokonaisuuteen Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset. Siltalinjaukseen sisältyvät katujärjestelyt puolestaan sivuavat Kajaanin Kauppakadun funkistalojen ja Raatihuoneentorin RKY-aluetta.

Osayleiskaavaselostuksen vaikutusten arviointia koskevan osion mukaan kulttuuriympäristön kohteista kaavaan on merkitty valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, maakunnallisesti arvokkaat kohteet ja alueet, lailla ja asetuksella suojellut rakennetun kulttuuriympäristön kohteet sekä kiinteät muinaisjäännökset. Kaavan liitekartta-aineistossa on lista ja kartta keskustajaman alueen arvokkaista alue- ja rakennuskohteista, joiden suojelu täytyy ratkaista asemakaavoituksella. Kaavaselostuksen mukaan kaavaratkaisu ei siten muodosta sitovaa kokonaisohjausvaikutusta kulttuuriympäristölle vaan kulttuuriympäristön suojelu tulee ratkaista erikseen.

Kruununpuodinmäen siltaratkaisun on vaikutusten arviointia koskevassa osiossa todettu toteutuessaan vaikuttavan alueen kulttuuriympäristöön ja sillan vaikutuksia kulttuuriympäristöön ja maisemaan on arvioitu pääasiassa siltaratkaisun teknisen ja visuaalisen toteutuksen näkökulmasta. Arvioinnin mukaan vaikutuksen merkitys kulttuuriympäristöön riippuu siltaratkaisun toteutuksesta, jolloin heikkolaatuinen ja mittakaavallisesti ympäristöön sopimaton suunnittelu ja toteutus voivat aiheuttaa suuren pysyvän haitan kulttuuriympäristöön, kaupunkikuvaan ja maisemaan. Parhaassa tapauksessa siltaratkaisun arvioidaan voivan toimia yhdistävänä tekijänä eri aikakausina toteutuneessa hajanaisessa ympäristössä muodostaen uuden arvokkaan kulttuuriympäristön kerroksen. Arvioinnin mukaan sillalta avautuisi uusia näkymiä alueen jokimaisemaan ja sillan toteuttaminen parantaisi rauniolinnan asemaa moottoriajoneuvoliikenteen poistuessa linnansillalta. Sillan toteuttamista lukuun ottamatta osayleiskaavalla ei ole arvioitu olevan merkittäviä maisemavaikutuksia.

5. Yleiskaavan sisältövaatimusten täyttymisen arviointi valituksenalaisilta osin

5.1 Oikeudellinen arviointi selvitysten riittävydestä valituksenalaisilta osin

Hallinto-oikeus toteaa, että maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä edellytetään, että kaavaa laadittaessa tehdään sellaiset selvitykset ja vaikutusten arvioinnit, että niiden perusteella voidaan riittävästi arvioida, täyttääkö kaava siltä edellytetyt sisältövaatimukset. Selvitysten on annettava vähintäänkin riittävät tiedot

välittömien ja välillisten vaikutusten arvioimiseksi maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:ssä tarkoitetuilta osin.

Kaavaa valmisteltaessa on laadittu edellä mainitut luontoselvitykset, joiden yhteydessä on erikseen selvitetty ja tarkasteltu luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin (92/43/ETY, luontodirektiivi) lajien, kuten liito-oravan ja lepakoiden, esiintymistä suunnittelualueella. Lisäksi on arvioitu osayleiskaavan toteuttamisen vaikutuksia näihin lajeihin ja niiden elinympäristöihin. Niin ikään luontoselvitysten yhteydessä on selvitetty suunnittelualueen pesimälinnustoa sekä tässä yhteydessä erityisesti suojelullisesti arvokkaiden lintulajien esiintymistä ja pesintää alueella. Suojelullisesti arvokkaina lajeina on pidetty muun muassa Suomen Punaisen kirjan uhanalaisia lajeja, alueellisesti uhanalaisia lajeja, luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2009/147/EY, lintudirektiivi) liitteen I lajeja sekä luonnonsuojelulain ja -asetuksen nojalla erityistä suojelua vaativiksi ja uhanalaisiksi säädettyjä lajeja.

Kuten edeltä ilmenee, Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavan rakennettua kulttuuriympäristöä koskevien vaikutusten arvioimiseksi ja selvittämiseksi on laadittu osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi ja selvitys keskustaajaman kulttuuriympäristöstä. Osayleiskaavassa osoitetusta Kruununpuodinmäen siltalinjauksesta rakennetulle kulttuuriympäristölle aiheutuvia vaikutuksia on arvioitu kaavaprosessin aikana laaditussa Kajaaninjoen siltavaihtoehtoja koskevassa selvityksessä. Vaikutusten arvioimiseksi on ollut käytettävissä myös siltalinjausta koskeva Kruununpuodinmäen siltamallinnos 2019 ja valokuvaselvitys siltalinjauksen ympäristöstä. Osayleiskaavan ja Kruununpuodinmäen sillan vaikutuksia kulttuuriympäristölle on arvioitu myös kaavaselostuksessa. Osayleiskaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä taustaselvityksinä muun muassa Museoviraston inventointi valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009), vuosina 1997–1999 toteutettua harkinnanvaraista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskeva arviointiselostus (Suunnittelukeskus Oy, 30.6.1999) ja Kajaanin vanhaa asema-kaava-aluetta koskeva kaupunkiarkeologinen inventointi (Museovirasto, Rakennushistorian osasto, 2001).

Edellä lausutun sekä tehdyt selvitykset ja vaikutusarviointit kokonaisuudessaan huomioon ottaen hallinto-oikeus katsoo, että Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaava perustuu sellaisiin selvityksiin ja arviointeihin, joiden perusteella on mahdollista arvioida osayleiskaavassa osoitetusta rakentamisesta rauhoitettujen lajien esiintymille ja lisääntymispaikoille aiheutuvat vaikutukset sekä osayleiskaavan mukaisen Kruununpuodinmäen sillan rakentamista tarkoittavan maankäytön vaikutukset alueen rakennettuun kulttuuriympäristöön. Osayleiskaavan selvitysten perusteella on arvioitavissa riittävästi myös se, täyttääkö osayleiskaava näiltä osin sille maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetty sisältövaatimukset.

5.2 Luontoarvojen huomioon ottaminen

Luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaisen poikkeamisasian ja kaavan hyväksymismenettelyjen välisestä ajallisesta suhteesta ei ole säädetty. Näin ollen poikkeamislupa-asian ratkaiseminen ei ole edellytyksenä kaavan hyväksymiselle. Kun otetaan huomioon maankäyttö- ja rakennuslain sekä

luonnonsuojelulain mukaisen sääntelyn suhde eli kaavoituksen ensisijaisuus ja yleiskaavan eri sisältövaatimusten yhteensovittamista koskeva tavoite, on osayleiskaavaa koskevan valitusasian yhteydessä arvioitava, täyttääkö hyväksytty osayleiskaava maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin 8 kohdassa ja 3 momentissa sekä luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset luonnonarvojen vaalimisesta.

Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentti velvoittaa suojelemaan liito-oravan ja lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat. Säännös ei kuitenkaan velvoita suojelemaan lajien elinympäristöä kokonaisuudessaan. Lainkohdassa säädetty lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskeva hävittämis- ja heikentämiskielto on otettava osayleiskaavan hyväksymisen lisäksi huomioon asemakaavaa hyväksyttäessä, jolloin aluevaraukset yksityiskohtaisemmin tarkentuvat, sekä edelleen muissa rakentamisen lupamenettelyissä.

Osayleiskaavaprosessin yhteydessä laadittujen luontoselvitysten perusteella liito-oravan osayleiskaava-alueella sijaitsevat elinympäristöt painottuvat vesistöjen rantametsiin, pienvesien ympäristöihin ja asutuksen läheisiin metsiin. Siltavaihtoehtoja koskevan liito-oravaselvityksen perusteella potentiaalisimpana ja edustavimpana liito-oravan elinympäristönä on pidetty Karoliinanpuistossa sijaitsevaa rehevää lehtorinnettä. Kruununpuodinmäen siltaa koskevan liito-oravaselvityksen mukaan liito-oravahavaintoja on tehty tiheimmin juuri Kajaaninjoen pohjoisrannan pienalaisesta metsiköstä, minkä lisäksi havaintoja on tehty myös Pöllyvaaran ulkoilualueen reunamilta ja Kajaaninjoen pohjoisrannan puistomaisilta alueilta. Kruununpuodinmäen siltaa koskevan liito-oravainventoinnin yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella Kajaaninjoen pohjoisrannan metsikkö on määritetty liito-oravan elinalueen ydinalueeksi eli luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi lajin lisääntymis- ja levähdyspaikaksi.

Kaava-aineistoon sisältyvien lepakkoselvitysten mukaan lepakkoja on havaittu Kajaaninjoen varresta, Karoliinanpolun metsiköstä sekä joen rantaan sijoituiltavilta Karoliinanpuiston ja Kyynäspuiston alueilla. Havaintoja on tehty vähäisessä määrin myös Pöllyvaaran alueelta. Tehtyjen havaintojen perusteella Karoliinanpolun vanha aitta on määritetty luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi lepakkojen levähdyspaikaksi. Kajaaninjokilaakson lepakkoja pesimälinnustoselvityksessä aitan on arvioitu olevan myös lepakkojen lisääntymispaikka ja aittaa ympäröivien metsien todettu olevan viiksisiippalajien tyypillisintä elinympäristöä. Aittaa ympäröivän puuston kaatamisen on arvioitu heikentävän aitan houkuttelevuutta lepakoiden levähdyspaikkana. Karoliinanrinteen metsiköstä on rajattu myös lepakoiden tärkeä ruokailualue. Kruununpuodinmäen siltaratkaisua sijoittuu selvitysten perusteella lepakoiden elinpiiriin.

Valituksissa mainittu luontoselvitysten perusteella paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi arvioitu Karoliinanrinteen lehtoalue jää osittain Kruununpuodinmäen siltalinjauksen alle. Suositus lehtokuvion säästämisestä kaupunkisuunnittelussa on kuitenkin perustunut siltavaihtoehtoja koskevan luontoselvityksen mukaan lehdon kaupunkimaisemallisen vaikutuksen lisäksi alueella esiintyviin liito-oraviin ja lepakkolajistoon liittyviin luontoarvoihin. Itse lehtoa ei ole pidetty ominaisuuksiltaan suojelua edellyttävänä.

Osayleiskaavassa uudeksi pääkaduksi osoitettu Kruununpuodinmäen siltalinjaus katuyhteyksineen sijoittuu osittain Kajaaninjoen pohjoisrannalle Karoliinanpuistoon osoitetulle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeälle alueelle (luo-3), jolla sijaitsee sekä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja että lepakoiden levähdyspaikka. Luo-3-merkintää koskevan kaavamääräyksen mukaan alueen puustoa ei saa poistaa tai ryhtyä muihin ympäristöä merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ennen kuin Kruununpuodinmäen siltalinjaukseen liittyvä lupa poiketa luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisesta kiellosta on lainvoimainen. Luonnonmonimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita (luo-2), joilla on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella suojeltuja liito-oravan lisääntymis- ja/tai levähdyspaikkoja, sijaitsee muun muassa valituksessa tarkoitetuilla osayleiskaavassa uusiksi pientalovaltaisiksi asuntoalueiksi (AP-1 ja AP-2) osoitetuilla Pyörteen, Ensilän ja Pöllyvaaran alueilla sekä uudeksi kerrostalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AK) osoitetulla Kaukarannan alueella. AP-1- ja AP-2-alueita koskevissa kaavamääräyksissä todetaan muun ohella, että ennen alueen toteuttamista on oltava ratkaisu Kajaaninjoen ylittävän liikenteen turvallisesta järjestämisestä. Alueiden tarkempaa suunnittelua koskee myös koko osayleiskaava-alueita koskeva yleiskaavamääräys, jonka mukaan liito-oravan mahdolliset elinympäristöt ja kulkureitit tulee ottaa sekä maa- ja metsätalous-, virkistys- ja suojaviher- että rakennettujen alueiden suunnittelussa ja hoidossa huomioon.

Kaavakarttatarkastelun ja kaavaselistuksesta saatavien tietojen perusteella voidaan havaita, että AP-1-, AP-2- ja AK-alueille tulevan rakentamisen määrää tai tarkkaa sijoittumista ei ole ratkaistu osayleiskaavassa. Kaavaselistuksesta ilmenee, että alueiden pääkäyttötarkoituksen ja liito-oravan elinympäristöjen säilyttämisen välinen ristiriita on tarkoitettu ratkaistavaksi asemakaavoituksen yhteydessä.

Yleiskaavalla varataan alueet tiettyyn käyttötarkoitukseen, eikä sillä ratkaista konkreettisesti sitä, mitä ja minkälaisia hankkeita alueelle sijoittuu. Kun otetaan huomioon yleiskaavan yleispiirteisyys maankäytön suunnitelmana ja se, että puheena olevien AP-1-, AP-2- ja AK-alueiden käyttäminen rakentamiseen ja muihin käyttötarkoituksiin tarkentuu yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa sekä osin vielä mahdollisen myöhemmän asemakaavan toteuttamiseksi tarpeellisissa lupamenettelyissä, jolloin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat on mahdollista vielä tarkemmin rajata. Kun lisäksi otetaan huomioon alueen luontoarvojen turvaamiseksi annetut kaavamerkinnät ja -määräykset kokonaisuudessaan ja erityisesti luo-3-alueita koskevan määräyksen sisältö ja velvoittavuus sekä se, että luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin hävittämis- ja heikentämiskielto on voimassa luo-2- ja luo-3-alue-
rajausten ulkopuolellakin, ei kaava valituksenalaisten AP-1-, AP-2- ja AK-
aluevarausten osalta hävitä eikä heikennä liito-oravan lisääntymis- eikä levähdyspaikkoja ja osayleiskaavassa osoitettu siltalinjaus on kaavamääräyksissä mainittujen edellytysten täyttyessä toteutettavissa luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin hävittämis- ja heikentämiskieltoa rikkomatta.

Edellä lausutun perusteella hyväksytty osayleiskaava täyttää mainituilta osin maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin 8 kohdassa ja 3 momentissa sekä luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset. Osayleiskaavassa on tältä osin myös huolehdittu maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että niiden toteutumista voidaan edistää. Kaavan

hyväksymispäätös ei ole lainvastainen yhdistyksen valituksessa esitetyillä liito-oravan, lepakoiden tai lehtoalueen huomioon ottamista koskevilla perusteilla, eivätkä valittajat ole esittäneet muutenkaan sellaista luontoarvoihin liittyvää valitusperustetta, jonka nojalla hyväksytty osayleiskaava ei täyttäisi sille tältä osin asetettuja sisältövaatimuksia.

Siltä osin kuin valituksissa on vaadittu osayleiskaavaan otetun Kruununpuodinmäen siltalinjauksen korvaamista osayleiskaavaa koskevissa selvityksissä mainitulla Ponttoonisillan siltalinjauksella ja uuden hautausmaan aluevarauksen poistamista Ponttoonisillan siltalinjauksen toteuttamiseksi, hallinto-oikeudella ei sinänsä ole toimivaltaa muuttaa osayleiskaavaa vaaditulla tavalla ja poistaa uuden hautausmaan aluevarausta mainitulla perusteella. Hallinto-oikeus on kuitenkin tutkinut valitusten johdosta, onko osayleiskaavan hyväksymispäätös valituksissa esitetyn perusteella lainvastainen siltä osin kuin kaavassa on osoitettu uusi hautausmaa-alue (EH).

Kajaanin kaupungin jäsenten valituksessa on todettu tältä osin, että osayleiskaavaa ei olisi saanut hyväksyä uuden hautausmaan aluevarauksen osalta ennen kuin Kruununpuodinmäen siltalinjausta koskeva luonnonsuojelulain 49 §:n mukainen poikkeamislupaa koskeva päätös on lainvoimainen. Valituksen mukaan uudeksi hautausmaa-alueeksi osoitetun alueen toteuttaminen estää käytännössä Kruununpuodinmäen siltalinjaukselle vaihtoehtoisen Ponttoonisillan siltalinjauksen toteuttamisen, joten asiassa on myös tämän vuoksi odotettava poikkeamislupapäätöksen lainvoimaista ratkaisemista.

Mainittu poikkeamislupa-asia ei ole koskenut osayleiskaavassa uudeksi hautausmaa-alueeksi osoitettua aluetta (EH), eikä EH-alueen toteuttaminen ole nyt kysymyksessä olevan osayleiskaavan osalta kaava-aineiston perusteella sidoksissa kaavan siltalinjauksen toteuttamiseen. Ottaen huomioon sen, mitä edellä on todettu luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaisen poikkeamisasian ja kaavan hyväksymismenettelyjen välisestä ajallisesta suhteesta, hallinto-oikeus katsoo, että osayleiskaava on voitu hyväksyä myös uudeksi hautausmaa-alueeksi osoitetun alueen osalta, vaikka poikkeamislupa-asiaa ei ollut lainvoimaisesti ratkaistu. Myöskään se, että uuden hautausmaa-alueen osoittaminen mahdollisesti estää Ponttoonisillan siltalinjauksen toteuttamisen, ei ole ollut esteenä kaavan hyväksymiselle.

5.3 Rakennetun ympäristön ja maiseman vaaliminen

Kysymyksessä oleva Kruununpuodinmäen siltalinjausta tarvittavine katuyhteyksiin tarkoitettava uusi pääkatu sijoittuu kokonaisuudessaan Museoviraston laatimassa inventoinnissa ”Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009)” luetteloidun Kajaaninjoen historiallisen kokonaisuuden aluerajauksen sisälle. Siltalinjauksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Ämmäkosken ja Koivukosken voimalaitokset ovat osa mainitussa inventoinnissa RKY-kohteeksi arvoitettua Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitosten kokonaisuutta, ja siltalinjaukseen sisältyvät katualueet sivuavat myös Kajaanin Kauppakadun funkistalojen ja Raatihuoneentorin RKY-aluetta. Mainittu inventointi kuuluu niihin valtioneuvoston 14.12.2017 antaman valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan päätöksen kohdassa 3.4. tarkoitettuihin valtakunnallisiin inventointeihin, jotka on otettava huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Valtakunnallisesti merkittävien kohteiden lisäksi

siltalinjauksen lähiympäristöön sijoittuu sekä maakunnallisesti että paikallisesti arvokkaita kohteita, kuten Kajaaninjoen tervakanava, lussitupa, Ämmäkosken tykkiasema ja möljät, Karolineburgin kartano sekä osayleiskaavassa muinaismuistoalueeksi (SM) osoitettu Kajaanin rauniolinna saarineen. Selvityksissä tunnistetut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet ja alueet on esitetty kaavakartassa ja kaavaselostuksen liitekartassa, minkä lisäksi yleiskaavamääräyksiin on otettu erillinen koko kaava-alueen koskeva valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden huomioon ottamiseen muun muassa asemakaavoituksessa ja rakennuslupa-asioita käsiteltäessä velvoittava kaavamääräys.

Kajaaninjoen siltavaihtoja koskevassa selvityksessä on arvioitu, että Kruununpuodinmäen siltalinjauksella on toteutuessaan suuria kielteisiä vaikutuksia alueen maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriympäristöön. Selvityksen mukaan sillan rakentaminen vaikuttaa merkittävän haitallisesti siltapaikan kulttuuriympäristön arvoihin ja alueen maisemaan ja vaikutukset ovat pysyviä. Haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi selvityksessä esitetyt keinot koskevat siltaratkaisun suunnittelussa yleisesti huomioon otettavia seikkoja, eikä niissä ole juurikaan otettu kantaa nimenomaisesti Kruununpuodinmäen siltalinjauksesta rakennetulle kulttuuriympäristölle aiheutuvien haitallisten vaikutusten lieventämiseen tai ehkäisemiseen.

Hyväksytyn osayleiskaavan kaavaselostuksessa Kruununpuodinmäen sillan toteuttamisella on todettu olevan vaikutuksia alueen kulttuuriympäristöön, mutta vaikutusten merkittävyyden on arvioitu johtuvan siltaratkaisun toteutuksesta. Tältä osin kaavaselostuksessa on katsottu heikkolaatuisen suunnittelun ja toteutuksen voivan aiheuttaa suuria pysyviä haitallisia vaikutuksia kulttuuriympäristölle, kaupunkikuvalle ja maisemalle, mutta toisaalta on pidetty mahdollisena, että onnistunut siltaratkaisu toimisi aluetta yhdistävänä tekijänä ja muodostaisi uuden arvokkaan kulttuuriympäristön kerroksen. Kaavaselostuksessa esitetylle tulkinnalle ei kuitenkaan ole saatavissa tukea muista osayleiskaavan selvityksistä.

Kruununpuodinmäen siltalinjauksen aluetta ympäröivä arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuus muodostuu Ämmäkosken saarella sijaitsevasta rauniolinnasta sekä sen ympäristössä olevista tervakanavista, linnanrauniosaaren molemmiin puoliin oleviin koskipaikkoihin rakentuneista voimalaitosrakennuksista, jokivarren rantanäkymistä ja rakennetusta alueesta puistoihin ja metsineen. Kajaaninjokivarren historialliseen kokonaisuuteen kuuluu myös siltalinjauksen alueen läheisyydessä joen pohjoisrannalla sijaitseva Karolineburgin kartano. Ämmäkosken alueen kulttuurimaisema yhdistyy Kajaanin ruutukaava-alueeseen joenvarren rantapuistikon välityksellä. Suunnitellun siltalinjauksen rakenteet sijoittuivat korkealle Ämmäkosken voimalaitoksen ja rauniolinnan saaren välittömään läheisyyteen jakaen maisemakuvallisesti merkittävässä paikassa pitkän jokinäkymän sekä alueen RKY-kohteiksi rajatut alueet osiin. Vaikka siltalinjauksen suunnittelussa pyrittäisiin mahdollisimman korkealaatuisen ja ympäristöönsä sopeutuvaan toteutukseen, rikkoo moottoriajoneuvoliikenteelle tarkoitettu siltalinjaus kuitenkin alueen keskeistä puisto-, ranta- ja jokimaisemaa ja valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä.

Edellä todetun perusteella sillan toteuttaminen kulttuuriympäristön ja maiseman kannalta erittäin herkällä ja maisemallisesti merkittävällä alueella vaarantaa alueen maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvojen säilymisen. Näin ollen alueen rakennettua kulttuuriympäristöä ja maisemaa ei ole otettu huomioon yleiskaavan sisältövaatimuksissa edellytetyllä tavalla eikä osayleiskaava täytä valituksenalaisen siltalinjauksen osalta sille maankäyttö- ja rakennuslain 39 §:n 2 momentin 8 kohdassa asetettuja sisältövaatimuksia. Osayleiskaavassa ei ole myöskään tältä osin huolehdittu kulttuuriympäristöä koskevien alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta sanotun lain 24 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Yhdistys ei ole esittänyt sellaista valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön arvoihin liittyvää valitusperustetta, jonka nojalla hyväksytty osayleiskaava ei täyttäisi Kaukametsän ja Pyörteen tilan alueille osoitetun maankäytön osalta rakennetun ympäristön vaalimiseen liittyviä sisältövaatimuksia.

6. Yhteenveto

Valtuuston Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavan hyväksymistä koskeva päätös on Kruununpuodinmäen siltalinjauksen osalta lainvastainen. Näin ollen valtuuston päätös on kumottava uutta päätätua koskevan merkinnän osalta. Muilta osin päätös ei ole valituksissa esitetyillä perusteilla lainvastainen.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Kuntalaki 135 § 2 mom

Hallintolainkäyttölaki (586/1996) 21 § 1 mom (799/2015), 24 § 3 mom ja 51 § 2 mom

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 125 § ja 126 § 2 mom

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n 4 momentin mukaan kuitenkin muilla kuin kunnalla ei ole oikeutta hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen siltä osin, kuin hallinto-oikeus on kumonnut kunnan viranomaisen tekemän kaavan hyväksymistä koskevan päätöksen.

Valitus valituslupahakemuksineen on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Selostus valituslupan myöntämisen edellytyksistä ja hakumenettelystä on liitteenä (Valituslupa, julkipano).

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Markus Haho, Renne Pulkkinen ja Anni Kontturi.

Toimituskirjan jäljennöksen oikeaksi todistaa

Lainkäyttösihteeri Asko Heikkilä

Jakelu

Päätös

Ritva Mikkonen, Silja Keränen, Panu Huotari, Vesa Kaikkonen, Miikka Kortelainen, Antero Kyllönen, Sari Kyllönen, Veli-Pekka Leivo, Jouni Lämpeä, Raili Myllylä, Aki Räisänen, Esa Niiranen, Hanna Karvinen ja Päivi Huusko / Asiamies Ritva Mikkonen, kirjeitse

Oikeudenkäyntimaksu
maksutta

Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry / hallituksen puheenjohtaja
Elsa Lankinen, sähköpostitse

Oikeudenkäyntimaksu
maksutta

Jäljennös maksutta

Kajaanin kaupunginhallitus, kirjeitse

Kainuun liitto, kirjeitse

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat
vastuualue, kirjeitse

01.12.2022

Dnro 630/03.04.04.04.16/2022

Asia Yleiskaavaa koskeva valituslupahakemus

Muutoksenhakija Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry

Päätös, jota muutoksenhaku koskee

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 31.1.2022 nro 22/0001/1

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Valituslupahakemus hylätään. Korkein hallinto-oikeus ei siten anna ratkaisua valitukseen.

Perustelut

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Sen perusteella, mitä muutoksenhakija on esittänyt ja mitä asiakirjoista muutoin ilmenee, asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi ei ole valitusluvan myöntämisen perustetta.

Korkein hallinto-oikeus:

Kari Kuusiniemi
presidentti

Mika Seppälä
oikeusneuvos

Kari Tornikoski
oikeusneuvos

Petri Hellstén
Asian esittelijä, esittelijäneuvos

Jakelu

Päätös Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry, oikeudenkäyntimaksu 530 euroa

Jäljennös Pohjois-Suomen hallinto-oikeus
Kajaanin kaupunginhallitus
Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Ympäristöministeriö

Asiakirjan oikeaksi todistaa

Jaostosihteeri Annika Jansson

Asia Valituslupahakemus ja valitus luonnonsuojelulain mukaisessa poikkeamislupa-asiassa

Muutoksenhakija Kajaanin kaupunki

Päätös, jota muutoksenhaku koskee

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 6.11.2020 nro 20/0658/2

Asian aikaisempi käsittely

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) on päätöksellään 16.10.2018 hylännyt Kajaanin kaupungin hakemuksen, joka koskee lupaa poiketa liito-oravan ja lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämistä tai hävittämistä koskevasta luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaisesta kiellosta.

Päätöksen perusteluissa on todettu muun ohella seuraavaa:

Liito-oravan lisääntymispaikka tulisi vähintäänkin heikkenemään Kruununpuodinmäen siltahankkeen toteuttamisen seurauksena. Lepakkojen (viiksisiippalajin) levähdyspaikkana olevaan aittaan ja saalistusolosuhteisiin kohdistuu niin ikään siltahankkeeseen liittyvän liikenneväylän rakentamisesta vaikutuksia, joiden seurauksena laji voisi hylätä levähdyspaikan ja saalistusalueena olevan metsikön.

Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaan harkinnassa tulee ottaa huomioon rauhoituksesta poikkeamisen vaikutus liito-oravan ja viiksisiippalajin suotuisan suojelutason säilyttämiseen lajin luontaisella levinneisyysalueella. Selvitykset sekä alueellinen ja valtakunnallinen suojelun taso huomioiden voidaan todeta, että pitkällä aikavälillä tarkasteltuna yhden lisääntymis- ja levähdyspaikan heikentyminen ei todennäköisesti vaarantaisi alueen liito-orava- ja lepakkokantojen elinvoimaisuutta eikä vaikuttaisi lajin suotuisan suojelutason säilymiseen Kajaanissa. Uuden riittävän kapasiteetin omaavan turvallisen siltayhteyden on sinänsä katsottava olevan tarpeen yleisen edun kannalta erittäin tärkeän pakottavan syyn vuoksi, minkä myötä myös viimeksi mainitun luontodirektiivin kohdan yleistä etua koskevien kriteereiden voidaan katsoa täyttyvän.

Liito-oravan esiintyminen alueella on ollut tiedossa hyvin pitkään. Tästä huolimatta siltahankkeen suunnittelussa on eri aikoina ollut mukana alueelle sijoittuva siltavaihtoehto, joka on myös toistuvasti valikoitunut jatkosuunnittelun kannalta parhaaksi vaihtoehdoksi. Se, että ehdotettu ratkaisu on toistuvasti todettu parhaaksi mahdolliseksi, ei kuitenkaan ole asiaa koskevan sääntelyn valossa riittävä peruste poikkeamislupahakemuksen hyväksymiselle ja luvan myöntämiselle.

Tilanteessa, jossa poikkeamista koskeva hanke liittyy vasta suunniteltavana olevaan kaavoitukseen, poikkeamisen muuhun tyydyttävään vaihtoehtoon liittyvien edellytysten on katsottava olevan hyvin tiukat. Vaikka Kruununpuodinmäen sillalla onkin hakemuksen mukaan tarkastelluista siltavaihtoehtoista paras myönteinen vaikutus liikenteelliseen toimivuuteen, myös muiden siltavaihtoehtojen on hakemuksen mukaan todettu ratkaisevan liikenteellisiä tarpeita. Ennustetuissa liikennemäärissäkään näiden siltojen osalla ei ole kovin merkittäviä eroja. Kruununpuodinmäen vaihtoehdon lisäksi keskisuuri vaikutus liikenneturvallisuuteen on myös Tullikallion ja Ponttoonisillan vaihtoehdoilla. Kajaaninjoen ylittävä kevyen liikenteen silta Kyynäspäänniemeen on vähentänyt kevyttä liikennettä Linnansillalta ja parantanut jo nyt osaltaan Linnansillan liikenneturvallisuutta. Siltavaihtoehtoselvityksen perusteella useampi vaihtoehto toteuttaa erittäin tärkeän yleisen edun tarkoittamia tavoitteita vireillä olevan kaavan vaikutusalueella myös pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Vaihtoehtojen vertailussa ei ole tullut esiin sellaisia taloudellisia tekijöitä, joiden vuoksi Kruununpuodinmäen siltavaihtoehtoa olisi pidettävä ainoana tyydyttävänä vaihtoehtona, eikä myöskään hakemuksesta käy ilmi, että juuri Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdolla olisi taloudellisesti merkittävästi positiivisempia vaikutuksia verrattuna muihin vaihtoehtoihin. Hakemuksessa esitetyt Kruununpuodinmäen siltavaihtoehtoa tukevat ja toisaalta muita vaihtoehtoja vastaan puhuvat seikat eivät ole sellaisia, että muut vaihtoehdot olisi katsottava asiaa sääntelevän lainsäädännön mukaisesti epätyydyttävinä poissuljetuiksi.

Luontodirektiivi edellyttää poikkeuksen myöntämiseksi, ettei tyydyttävää tulosta ole mahdollista saavuttaa lisääntymis- ja levähdyspaikkaa heikentämättä. Hakemuksessa ei ole osoitettu, että muut hakemuksessa esitetyt siltavaihtoehdot eivät toteuttaisi uudelta sillalta edellytettäviä vaatimuksia siten, että Kruununpuodinmäen siltaa olisi pidettävä ainoana suojelusta poikkeamista sääntelevässä lainsäädännössä tarkoitettulla tavalla tyydyttävänä vaihtoehtona vireillä olevan Kajaanin keskustaajaman yleiskaava-alueen maankäytön kehittämiseen liittyvien tavoitteiden ratkaisemiseksi. Tämän vuoksi lupaa luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa säädetystä suojelusta poikkeamiselle ei myönnetä.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on valituksenalaisella päätöksellään hylännyt Kajaanin kaupungin valituksen.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Sovellettavat säännökset

Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.

Edellä mainitussa liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvat muun muassa liito-orava ja Suomessa esiintyvät lepakkolajit.

Luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa 1 momentin kiellosta sekä 2 momentissa tarkoitettujen eläin- ja kasvilajien osalta 39 §:n, 42 §:n 2 momentin sekä 47 §:n 2 ja 5 momentin kielloista luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla.

Luontodirektiivin (92/43/ETY) 16 artiklan 1 kohdan mukaan poikkeus voidaan myöntää, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole ja jollei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella, muun ohella kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle.

Asiassa saatu selvitys

Kajaanin kaupunki on hakenut lupaa poiketa luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa säädetystä luontodirektiivin liitteen IV (a) luetteloon sisältyvien eläinlajien liito-oravan ja lepakkolajin (viiksisiippa) lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämis- ja heikentämiskiellosta. Asiakirjojen mukaan Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdon alueella ja sen läheisyydessä on ainakin vuodesta 1990 alkaen tehty havaintoja liito-oravan esiintymisestä. Useissa myöhemmissä liito-oravaselvityksissä on havaittu liito-oravan jätöksiä ja sen pesäpuiksi tulkittuja puita. Alueelle sijoittuu myös viiksisiippalajien ruokailualue sekä päiväpiilopaikkana käyttämä aitta.

Ramboll-niminen yhtiö on tehnyt Kajaanin kaupungin toimeksiannosta 21.10.2016 päivätyn Kajaaninjoen siltavaihtoehtoja koskevan selvityksen. Selvityksessä on todettu muun muassa, että lähtökohtina selvityksen laatimiselle ovat olleet turvallisuuteen sekä liikenteen sujuvuuteen liittyvien asioiden lisäksi myös kulttuuriympäristö. Selvityksessä on verrattu nykytilannetta (VE0) sekä viittä eri siltavaihtoehtoa, joita ovat olemassa olevan Linnansillan muuttaminen yksisuuntaiseksi (VE0.1/0.2), Kruununpuodinmäen silta (VE1), Tulikallion silta (VE2), Ponttoonisilta (VE3) sekä Kontiosaaren silta (VE4).

Selvityksen siltavaihtoehtojen vertailua koskevassa osassa hankkeen vaikutukset on arvioitu pääosin vähäisiksi - joko myönteisiksi tai kielteisiksi. Merkittävimmät kielteiset vaikutukset kohdistuvat vaihtoehdon VE0.1/VE0.2 liikenteelliseen toimivuuteen sekä Kruununpuodinmäen sillan osalta kulttuuriympäristöön, kaupunkikuvaan ja maisemaan. Suurimmat positiiviset vaikutukset kohdistuvat Kruununpuodinmäen sillan liikenteelliseen toimivuuteen. Vaikutusten liikenneturvallisuuteen on arvioitu olevan Kruununpuodinmäensillan sekä vaihtoehtojen VE2 ja VE3 osalta keskisuuria ja muiden osalta vähäisiä. Vaihtoehdon VE2 mukaisen linjauksen myötä Jauhokallion luonnonsuojelualue jakautuu kahtia ja tuhoaa kasvillisuuden rakennettavalta alueelta. Vaihtoehdon VE2 etelä- ja pohjoispuoliset ranta-alueet ovat merkittäviä liito-oravan elinympäristökokonaisuuksia, jotka tulevat siltojen ja tien rakentamisen myötä osittain häviämään tai niiden tila tulee heikkenemään elinympäristön pirstoutumisen myötä.

Edellä mainitussa selvityksessä on Kruununpuodinmäen sillan osalta maankäyttövaihtoehtoja koskien todettu muun muassa, että keskustan saavutettavuus ja liikennemuotojen erottelu ruutukaava-alueella paranevat. Silta täydentää pääkatuverkkoa ja ohjaa liikenteen paremmin pääkatukehille; Koivukoskensillan kuormitus vähenee ja sujuvuus paranee. Sillan korkeusasema parantaa selvästi pyöräilyn asemaa verrattuna Linnansillan. Maankäyttövaihtoehtoja koskien on todettu yleisesti muun muassa, että kaupunkirakenteen kannalta valitulla siltaratkaisulla on vaikutusta uuden, laadittavana olevan osayleiskaavamuutoksen uusiin asuinalueisiin. Mikään siltavaihtoehdoista ei estä uusien asuinalueiden toteuttamista, mutta keskustan saavutettavuus pohjoisesta käsin vaihtelee. Uusien, toteutettavien asuinalueiden valinnassa on huomioitu olemassa oleva palveluverkosto. Asuinympäristön kannalta uusi siltayhteys (erityisesti VE2 ja VE3) parantaa pohjoispuolen asuinalueiden yhteyttä keskustaan. Uusi siltayhteys vähentää nykyisten autoliikenteen siltojen ruuhkautumista työmatkaliikenteessä ja pienentää liikenteen aiheuttamia haittoja niiden lähiympäristössä.

Rambollin 8.8.2018 päivätyssä selvityksen täydennyksessä on todettu muun muassa, että Linnansillan korvaamista on esitetty jo vuonna 1970 laaditussa Kajaani 2000 -yleiskaavaselostuksessa suunnitellun Kruununpuodinmäen sillan alueelle. Tuolloin arveltiin, että uusi silta toteutetaan ja liikenteellisesti heikko Linnansilta korvataan 1990-luvulla. Kruununpuodinmäen silta perustuu pitkäaikaiseen suunnitteluun, joka on ollut voimassa jo ennen EU-lajisuojausäännöksiä. Kruununpuodinmäen siltavaihtoehto on osa kokonaisvaltaista liikennesuunnittelua, joka on otettu huomioon kaikissa Kajaanin kaupungin suunnittelu- ja liikenneratkaishuissa. Kaikessa Kajaanin liikennesuunnittelussa on jo vuosikymmeniä otettu huomioon suunniteltu silta. Valittu vaihtoehto on ainoa toteuttamiskelpoinen suunnittelukokonaisuuden näkökulmasta.

Hallinto-oikeuden johtopäätökset

Valittaja ei ole kiistänyt sitä, että hakemuksen mukaisen Kruununpuodinmäen sillan rakentaminen voisi loukata luonnonsuojelulakiin ja luontodirektiiviin perustuvaa liito-oravien ja lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen- ja heikentämiskieltoa. Asiassa on kuitenkin riidatonta, että kiellosta poikkeaminen ei vaarantaisi alueen liito-orava- ja lepakkokantojen elinvoimaisuutta tai vaikuttaisi lajien suotuisan suojelutason säilymiseen Kajaanissa. Asiassa on valituksenalaisen päätöksen perusteluihin nähden riidatonta myös se, että uusi siltayhteys on sinänsä tarpeen erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavan syyn vuoksi. Edellä todetut riidattomat seikat huomioon ottaen hallinto-oikeudessa on ratkaistavana, onko siltahankkeen toteuttamiselle luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla muuta tyydyttävää ratkaisua kuin Kruununpuodinmäen siltavaihtoehto.

Kruununpuodinmäen siltaa voidaan sinänsä pitää asiassa saadun selvityksen perusteella esitetyistä vaihtoehtoista käytännöllisimpänä etenkin liikenteellisen toimivuuden kannalta. Valituksessa on myös tuotu esiin esimerkiksi Kajaanin keskustan kehittämiseen ja suunniteltuun maankäyttöön liittyviä seikkoja, joiden perusteella Kruununpuodinmäen sillan voidaan arvioida olevan esillä olevista vaihtoehtoista tarkoituksenmukaisin. Arvioitavana ei ole kuitenkaan se, mikä vaihtoehtoista on paras, vaan se, onko tyydyttävää vaihtoehtoa olemassa. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vaihtoehtoista ratkaisua ei ole pidetty epätydyttävänä pelkästään siitä syystä, että se on hakijan kannalta epäkäytännöllisempi kuin suojelusta poikkeaminen tai pakottaa hakijan muuttamaan toimintansa (esimerkiksi tapaus C-10/96). Euroopan komission luontodirektiivin soveltamista koskevan ohjeen mukaan poikkeamisedellytyksiä on tulkittava tiukasti ja suppeasti.

Suojeltavien eläinlajien esiintyminen Kruununpuodinmäen sillan vaikutusalueella on ollut tiedossa jo 2000-luvun alusta alkaen eli varsin pitkän ajan, joten asia on voitu ja myös tullut ottaa alueen maankäyttöä suunniteltaessa huomioon. Sillä asiassa esitetyllä seikalla, että Kruununpuodinmäen silta perustuu vielä pitempiaikaiseen liikenneratkaisujen suunnitteluun, ei sellaisenaan ole olennaista merkitystä arvioitaessa, onko Kruununpuodinmäen sillalle olemassa tyydyttävää vaihtoehtoa. Toisaalta asiakirjoissa olevassa Ramboll-nimisen yhtiön laatimassa Kajaaninjoen siltavaihtoehtoja koskevassa selvityksessä on otettu huomioon siltavaihtoehtojen vaikutukset maankäytön kannalta, eikä mitään vaihtoehtoa ole pidetty siltä osin erityisen ongelmallisena. Rambollin selvityksensä täydennyksessä esittämä toteamus, että Kruununpuodinmäen silta olisi liikennesuunnittelun näkökulmasta ainoa toteuttamiskelpoinen vaihtoehto, ei saa riittävää tukea alkuperäisestä selvityksestä, joka on varsin laaja ja sisältää eri vaihtoehtojen perusteellisen vertailun.

Valittajan näkemyksen mukaan vaihtoehtojen VE2 tai VE3 toteutumisesta aiheutuisi Tehdaskadun liikennemäärien kasvun johdosta lisääntynyt riski esimerkiksi katuja risteävälle koululaisliikenteelle. Vilkasliikenteisestä kadusta aiheutuvaan liikenneturvallisuusriskiin voidaan kuitenkin arvioida pystyttävän tehokkaasti vaikuttamaan liikennejärjestelyillä sekä muilla liikenneturvallisuutta tukevilla toimenpiteillä. Toisaalta edellä mainitussa selvityksessä Kruununpuodinmäen sillan vaikutukset liikenneturvallisuuteen on arvioitu yhtä suuriksi kuin viimeksi mainittujen siltavaihtoehtojen. Nämä seikat huomioon ottaen liikenneturvallisuuden ei ole katsottava olevan olennainen muiden vaihtoehtojen tyydyttävyyden arviointiin vaikuttava tekijä.

Asiassa on tuotu esiin, että myös vaihtoehdon VE2 vaikutusalueella esiintyy liito-oravia. Asiakirjoissa ei ole vaihtoehdon VE2 osalta kuitenkaan vastaavaa selvitystä kuin Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdon osalta, jonka perusteella olisi riittävällä varmuudella todettavissa, että vaihtoehdon VE2 toteuttaminen johtaisi joidenkin luontodirektiivissä mainittujen eläinlajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen hävittämiseen tai heikentämiseen ja että vaihtoehtoa ei olisi siksi tai muista luonnonsuojeluun liittyvistä syistä pidettävä tyydyttävänä. Toisaalta asiassa on esillä Kruununpuodinmäen sillalle muitakin vaihtoehtoja, joten mainitulle perusteelle ei senkään vuoksi ole annettava ratkaisevaa merkitystä.

Kaiken kaikkiaan Rambollin selvitysten perusteella vaihtoehtoisen sillan kielteiset vaikutukset suhteessa Kruununpuodinmäen siltaan ovat suhteellisen vähäisiä. Muun asiakirjoissa olevan selvityksen perusteella ei voida tehdä asiasta tässä suhteessa olennaisesti erilaista johtopäätöstä.

Hallinto-oikeus toteaa hakemuksen tarpeellisuutta koskevan valitusperusteen osalta, että ELY-keskus on ollut velvollinen antamaan päätöksen valittajan vireille panemaan luontodirektiivin liitteessä mainittuja eläinlajeja koskevasta hävittämis- ja heikentämiskiellosta poikkeamista koskevaan hakemukseen. Kaavoituksen vaiheelle ei ole poikkeamista koskevissa säännöksissä annettu luvan hakemisvelvollisuuteen vaikuttavaa merkitystä.

Edellä todettuun nähden valittajan ei ole katsottava osoittaneen, että Kruununpuodinmäen silta olisi hakemuksen perusteena olevien tavoitteiden saavuttamiseksi ainoa tyydyttävä vaihtoehto. ELY-keskuksen päätöstä ei ole pidettävä lainvastaisena.

Hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Luonnonsuojelulaki 3 §

Euroopan neuvoston direktiivi (92/43/ETY) luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta

Euroopan komission ohje; Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the “Habitats Directive”

92/43/EEC, final version, February 2007

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Kajaanin kaupunki on valituslupahakemuksessaan ja valituksessaan vaatinut, että ELY-keskuksen ja hallinto-oikeuden päätökset kumotaan.

Vaatimuksen tueksi on esitetty muun ohella seuraavaa:

Poikkeamisluvan hylkääminen haittaa Kajaanin taajama-alueen kehittämistä. Kajaanin Keskustaajama ”2035 osayleiskaavan”, jonka liikennejärjestelyihin siltaratkaisu oleellisesti vaikuttaa, toteuttaminen etenkin kaupungin pohjoispuolen asuinalueiden osalta vaikeutuu merkittävästi ja liikenneturvallisuus vaarantuu, kun Kruununpuodinmäen ylityssiltaa ei voida toteuttaa. Sillan merkitys on oleellinen kaupungille, koska yhteys palvelee koko keskusta-alueen toimivuutta.

Kiellosta poikkeaminen ei vaaranna alueen liito-orava- ja lepakkokantojen elinvoimaisuutta tai vaikuta lajien suotuisan suojelutason säilymiseen Kajaanissa. Riidatonta on myös se, että uusi siltayhteys on sinänsä tarpeen erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavan syyn vuoksi. Kajaanin kaupunki toteaa, että Kruununpuodinmäen silta on myös ainoa tyydyttävä vaihtoehto. Keskeisesti sijaitseva Kruununpuodinmäen silta vähentää moottoriajoneuvojen liikennesuoritetta ja luo hyvät edellytykset kävelyille ja pyöräilylle muihin siltavaihtoehtoihin verrattuna. Liikennesuoritteen vähenemisellä on merkitystä yhtenä keinona vähentää liikenteen päästöjä vuoteen 2030 mennessä.

Kruununpuodinmäen siltayhteys on ainoa tyydyttävä ratkaisu, kun otetaan huomioon yhdyskuntarakenteen toimivuus, kaupunkirakenteen tiivistäminen, maankäytön kehittäminen, taloudellisuus, keskustaajaman katuverkon rakenne ja jatkuvuus, liikenteen syöttäminen keskustan pääkatukehälle, keskustan saavutettavuus ja elinvoiman kehittäminen, liikenneturvallisuus sekä lentokentän saavutettavuus.

Kun otetaan huomioon jo toteutunut maankäyttö, ei muita siltavaihtoehtoja voida pitää toteuttamiskelpoisuuden kannalta tyydyttävinä vaihtoehtoina.

Kainuun ELY-keskus on lausunnossaan todennut muun ohella seuraavaa:

Valitusluvan myöntämiselle ei ole perusteita. Siltavaihtoehtojen suunnitteluvaiheessa ja poikkeamisluvan hakuvaiheessa tehdyt selvitykset ovat laadultaan ja laajuudeltaan riittävät poikkeamislupahakemuksen käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi. Selvitysten perusteella Kruununpuodinmäen siltavaihtoehto ei ole ainoa tyydyttävä toteuttamisvaihtoehto.

Kajaaninjoen jokivarsi on liito-oravan esiintymisaluetta. Lajin liikkuvuudesta johtuen lisääntymis- tai levähdyspaikat voivat poiketa tällä hetkellä tiedossa olevasta, mutta lajin ekologiaan perustuen voidaan todeta, että keskeisimmät ydinalueet sijaitsevat tyypillisesti laajemmilla metsäalueilla, kuten Kruununpuodinmäen siltavaihtoehdon alueella ja Kyynäspäänniemen puistossa.

Kajaaninjoen siltavaihtoehtoja käsittelevässä luontoselvityksessä (2016) on todettu, että liito-oravan liikkumisesta oli viitteitä Tullikallion (VE2) alueella joen molemmilla puolilla, mutta reviirin ydinalueita ei sijoitu kohteille eikä tällä alueella myöskään lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen olemassaolo siten ole todennäköistä. Jauhokallion luonnonsuojelualueella, joka sijoittuu Tullikallion siltavaihtoehdon (VE2) vaikutusalueelle, huomionarvoiset kasvilajit ovat alueellisesti uhanalaisia metsäkasvillisuusvyöhykkeellä 3b. Päätöksenteossa muut tyydyttäväksi arvioitut vaihtoehdot eivät rajoitu Tullikallion siltavaihtoehtoon (VE2), vaan myös esimerkiksi Ponttoonisillan vaihtoehto (VE3) toteuttaisi selvitysten perusteella uudelta sillalta edellytettävät vaatimukset luontodirektiivin mukaisesti tyydyttävällä tavalla.

Koska Kajaanin kaupunki on ollut asiassa ainoana muutoksenhakijana, erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavan syyn olemassaoloa koskevaa harkintaa ei ole missään vaiheessa arvioitu muutoksenhakuasteissa. Yleisen edun kannalta pakottavan tarpeen vaatimuksen siltahankkeessa on katsottu täyttyneen kaupungin liikenneturvallisuuteen ja maankäytön kehittämiseen liittyvien näkökohtien perusteella. Uuden siltayhteyden tarpeen pakottavuutta koskien on kuitenkin muutoksenhakuvaiheessa tullut esiin epävarmuutta aiheuttavia seikkoja alueen mahdollisen väestönkasvun hiipuesssa.

Asia on ratkaistu hakemuksesta. Poikkeamislupien hakujärjestyksestä suhteessa kaavoitukseen ei ole säädetty sitovasti, ja käsillä olevat intressit ja luontoarvot huomioiden luonnonsuojeluviranomainen pitää perusteltuna poikkeamisluvan hakemista ennen kaavaratkaisun tekemistä. Poikkeamismenettelyn tarve on ajankohtaistunut siitä syystä, että toimija on osoittanut siltavarauksen valitulle paikalle kaavassa huolimatta siitä, että siltahanketta koskevat, päivitettyt luontoselvitykset eivät sillan esitettyä sijoittamista tukeneet.

Kajaanin kaupunki on vastaselityksessään lausunut muun ohella seuraavaa:

Kainuun ELY-keskus ei esitä mihin tietoon tai lähteeseen näkemys hiipuvasta väestönmuutoksesta perustuu. Päinvastoin kuin Kainuun ELY-keskus esittää, Kajaanin väestömuutos on kehittynyt positiivisempaan suuntaan viime vuosina. Tilastokeskuksen aineiston mukaan vuoden 2019 jälkeen negatiivinen väestönmuutos on hidastunut. Erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavan syyn uudelleen arvioimiselle ei ole syytä heikkenevän väestömuutoskehityksen nojalla.

Keskustaajama 2035 -osayleiskaavan tavoitteena on positiivinen ja mahdollistava Kajaanin keskustan kehitys. Kruununpuodinmäen sillan toteuttaminen mahdollistetaan yleiskaavalla, mutta sillan lopullinen rakentaminen edellyttää asemakaavan laatimista sekä päätöstä ja tarvetta sillan rakentamiselle. Tarpeen sillalle tulevaisuudessa tulee määrittelemään Kajaanin väkiluvun kehitys ja maankäytön tarve. Kruununpuodinmäen sillan rakentaminen, jos se katsotaan tarpeelliseksi, toteutuu mahdollisesti 5-15 vuoden kuluttua. Ei ole tietoa siitä, mikä on silloin Kajaanin väestönkehityksen suunta ja tarve sillalle. Tietoa ei ole myöskään liito-oravien ja lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikoista tuolloin. Kun mahdollistetaan kaavoissa hankkeen toteuttaminen, voidaan silta tarvittaessa rakentaa ja sitä kautta turvata kaupungin kehitystä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan ja tutkii asian.

Valitus hylätään. Hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei muuteta.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet ja muu tulkinta-aineisto

Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Näihin eläinlajeihin kuuluvat liito-orava sekä kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit.

Saman pykälän 3 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa kiellosta luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituilla perusteilla.

Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaan poikkeus voidaan myöntää, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole ja jollei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella, muun ohella kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle.

Saatu selvitys ja oikeudellinen arviointi

Kajaanin kaupunki on hakenut lupaa poiketa luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaisesta lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämis- ja hävittämiskiellosta Kruununpuodinmäen sillan toteuttamisen mahdollistamiseksi. Kaupungin hakemus liittyy osayleiskaavan Keskustaaajama 2035 valmisteluun. Poikkeamislupaa on haettu liito-oravan yhden lisääntymispaikan hävittämiseen tai heikentämiseen ja lepakoihin kuuluvan viiksisiippalajin yhden lisääntymispaikan heikentämiseen.

Korkein hallinto-oikeus on aiemmassa vuosikirjapäätöksessään KHO 2021:67 todennut, että luonnonsuojelulain mukaisen poikkeamisasian ja kaavan hyväksymismenettelyjen välisestä ajallisesta suhteesta ei ole säädetty. Näin ollen ei ole estettä hakea poikkeamislupaa kaavoituksen ollessa kesken. Päätöksestä käy samalla ilmi, että ottaen huomioon maankäyttö- ja rakennuslain sekä luonnonsuojelulain mukaisen sääntelyn suhde eli kaavoituksen ensisijaisuus ja luonnonsuojelulain 49 §:ssä tarkoitetun poikkeuksen viimesijaisuus, poikkeamisen edellytysten konkreettiselle selvittämiseksi asetetaan tällaisessa tilanteessa erityisiä vaatimuksia.

Poikkeamislupa voidaan myöntää vain, mikäli luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaiset kaikki edellytykset täyttyvät. ELY-keskus on hylännyt kaupungin hakemuksen sillä perusteella, että hakemuksessa ei ole osoitettu, että Kruununpuodinmäen siltaa olisi pidettävä ainoana tyydyttävänä vaihtoehtona vireillä olevan Kajaanin keskustaajaman yleiskaava-alueen maankäytön kehittämiseen liittyvien tavoitteiden ratkaisemiseksi.

Saadun selvityksen mukaan uusi silta on tarpeen muun muassa keskustan saavutettavuuden ja suotuisan kaupunkikehityksen varmistamiseksi. Kaupunki on teettänyt siltavaihtoehtoja vertailevan selvityksen (Ramboll Oy 21.10.2016), jossa on verrattu nykytilaa ja viittä eri siltavaihtoehtoa. Ramboll Oy:n selvityksen perusteella kaikkiin vaihtoehtoihin liittyy sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia, mutta selvityksessä ei ole suoranaisesti arvioitu vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuutta. Myöskään muun asiakirjoihin sisältyvän selvityksen perusteella ei ole tehtävissä johtopäätöstä, että Kruununpuodinmäen sillalle ei olisi tyydyttävää vaihtoehtoa.

Hallinto-oikeuden päätöksen perusteluihin viitaten korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei asiassa ole esitetty sellaista selvitystä, joka osoittaisi, että Kruununpuodinmäen sillalle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Tämän vuoksi ja kun muutoin otetaan huomioon edellä ilmenevät hallinto-oikeuden päätöksen perustelut ja hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ole perusteita.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Eija Siitari
oikeusneuvos

Mika Seppälä
oikeusneuvos

Jaakko Autio (t)
oikeusneuvos

Robert Utter
oikeusneuvos

Veronica Storträsk
oikeusneuvos

Laura Leino
Asian esittelijä, oikeussihteeri

Jakelu

Päätös

Jäljennös

Kajaanin kaupunki, oikeudenkäyntimaksu 510 euroa

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus